

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA VEŘEJNÉ SPRÁVY

**POSLÁNÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU
V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI**

Bakalářská práce

2021

vedoucí práce:

JUDr. Tomáš Louda CSc.

autor:

Alexandra Prajzlerová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Alexandra PRAJZLEROVÁ**
Osobní číslo: **R18B0107P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Téma práce: **Poslání neziskového sektoru v současné společnosti**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce v první části bude popisovat pojem neziskového sektoru a jeho dělení z teoretického hlediska. Dále se bude věnovat uchopení pojmu z legislativního pohledu. Do jisté míry bude popisovat historický vývoj neziskového sektoru a způsoby jeho financování. V teoretické části přinese aktuální pohled na celou problematiku tématu. Praktická část poté bude zaměřena na zkoumání přínosu neziskového sektoru v současné společnosti ze sociologického hlediska. Na základě získaných a zpracovaných informací bude vyhotoven určitý závěr.

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **29. března 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2021**

JUDr. Petra HRUBÁ SMRŽOVÁ, Ph.D. (v.z.)

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 25. srpna 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Poslání neziskového sektoru v současné společnosti" zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny prameny, z nichž jsem čerpala a to podle autorského zákona a obecných zvyklostí.

Plzeň, březen 2021

Alexandra Prajzlerová

OBSAH

ÚVOD	1
1. Uchopení pojmu neziskového sektoru	2
1. 1. Výhrady ke všeobecně užívaným označením	2
1. 2. Všeobecně uznávané definice	3
1. 3. Rozdělení dle prospěšnosti	5
2. Prostor	5
2. 1. Vymezení v rámci národního hospodářství	6
2. 2. Veřejné finance v neziskových organizacích	7
3. Právní zakotvení	7
4. Typologie dle právní formy	8
4. 1. Spolky	8
4. 2. Nadace a nadační fondy	9
4. 3. Ústavy	9
4. 4. Obecně prospěšné společnosti	9
4. 5. Ostatní druhy	10
5. PŘÍPADOVÁ STUDIE	11
5. 1. Člověk v tísní	12
5. 1. 1. Dosah	12
5. 1. 1. 1. Alliance 2015	13
5. 1. 2. Činnost	13
5. 1. 2. 1. Humanitární a rozvojová činnost	13
5. 1. 2. 2. Ochrana lidských práv ve světě	14
5. 1. 2. 3. Sociální práce a poradenství	14
5. 1. 2. 4. Vzdělávání a osvěta	15
5. 1. 3. Struktura	15
5. 1. 3. 1. Správní rada	15
5. 1. 3. 2. Dozorčí rada	16
5. 1. 3. 3. Ředitel	16
5. 1. 3. 4. Výkonná rada	16
5. 1. 3. 5. Sekretariát	16
5. 1. 3. 6. Klub přátel	16
5. 1. 4. Financování	17
5. 1. 4. 1. Celkový přehled finančních zdrojů pro rok 2019	17
5. 1. 4. 2. Využití finančních prostředků	18
5. 1. 4. 3. Celkové využití finančních prostředků pro rok 2019	18
5. 1. 5. Pobočka Beroun	19
5. 1. 5. 1. Podpora vzdělávání	19
5. 1. 5. 2. Kariérní poradenství	21
5. 1. 5. 3. Sociální integrace a její konkrétní dopad na jednotlivce	22

5. 1. 5. 3. 1. Příběh	23
5. 1. 5. 4. Podmínky pro působení na Berounsku	25
5. 1. 5. 5. Srovnání poboček Kladno a Beroun.....	25
5. 2. Charita Česká republika	26
5. 2. 1. Dosah.....	26
5. 2. 1. 1. Caritas Europa	27
5. 2. 1. 2. Caritas Internationalis.....	27
5. 2. 2. Činnost	27
5. 2. 2. 1. Sociální služby	28
5. 2. 2. 2. Zdravotní služby.....	28
5. 2. 2. 3. Humanitární a rozvojová spolupráce v zahraničí.....	29
5. 2. 3. Struktura.....	30
5. 2. 3. 1. Ředitel	30
5. 2. 3. 2. Rada ředitelů.....	30
5. 2. 3. 3. Prezident.....	31
5. 2. 3. 4. Rada prezidentů	31
5. 2. 3. 5. Revizní komise	31
5. 2. 4. Financování	31
5. 2. 4. 1. Celkový přehled finančních zdrojů pro rok 2019.....	32
5. 2. 4. 2. Využití finančních prostředků	32
5. 2. 5. Charita Beroun	33
5. 2. 5. 1. Péče o děti a rodinu	34
5. 2. 5. 1. 1. S. A. S. Betlém.....	34
5. 2. 5. 1. 1. 2. Azylový dům sv. Josefa	34
5. 2. 5. 1. 1. 3. Dětská skupina Beránek	35
5. 2. 5. 2. Pomoc osobám bez domova.....	36
5. 2. 5. 2. 1. Azylový dům sv. Jakuba pro muže.....	36
5. 2. 5. 2. 2. Denní centrum pro osoby bez přístřeší	36
5. 2. 5. 2. 3. Sociální rehabilitace	37
5. 2. 5. 2. 4. Terénní program pro osoby bez přístřeší.....	37
5. 2. 5. 3. Služby pro seniory.....	37
5. 2. 5. 3. 1. Domov sv. Anežky České	38
5. 2. 5. 3. 2. S. A. S. pro seniory a osoby se ZP	38
5. 2. 5. 3. 3. Charitní Pečovatelská služba.....	39
5. 2. 5. 3. 4. Ostatní činnosti	39
5. 3. Srovnání	40
5. 3. 1. Cílová skupina.....	40
5. 3. 2. Typologie	41
5. 3. 3. Financování	41
5. 3. 3. Dosah a personální zajištění.....	41
ZÁVĚR.....	42
RESUMÉ	43
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	45

ÚVOD

Pro svojí bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Poslání neziskového sektoru v současné společnosti“, protože podpora neziskových organizací ulehčuje život i mně blízkým osobám, čehož jsem následně využila pro získání rozhovoru v praktické části. Laická veřejnost si pod pojmem neziskový sektor převážně vybaví jen veřejně prospěšné neziskové organizace a nahlíží na ně jako na instituce zmírňující pochybení státu. Realita je ale taková, že funguje dobře zavedený systém financování poskytovaných služeb z veřejných zdrojů, což může být ve výsledku pro daňové poplatníky efektivnější i levnější. Navíc neziskový sektor nepojímá jen veřejně prospěšné organizace, ale i spolky, nadace ústavy a další druhy organizované občanské společnosti.

Práce je rozdělena do teoretické a praktické části. První teoretická část se zabývá uchopením pojmu neziskového sektoru, vymezením prostoru v rámci národního hospodářství, právním zakotvením sdružovacího práva a typologií dle právní formy. V rámci typologie jsou blíže popsány jednotlivé formy sdružení osob. Druhá část je věnována srovnávací případové studii Člověka v tísní a Charity Česká republika.

Vzhledem k tomu, že na totožné téma bylo napsáno jen v rámci právnické fakulty několik závěrečných prací a všechny se zaměřují především na teorii, zastává významnou část této bakalářské práce rozsáhlá případová studie, kterou považuji za hlavní přínos. Předmětem případové studie je komparace činnosti výše zmíněných organizací na mezinárodní úrovni, v České republice s akcentem na Středočeský kraj a v okrese Beroun. Následně je prostřednictvím popsání konkrétních případů osob využívajících služby zachycen dopad na jednotlivce. Pro tyto účely byla využita nejnověji zveřejněná data, což jsou data za rok 2019 a rozhovory s pracovníky organizací a s uživatelem jejich služeb.

Vzhledem k zavedeným opatřením v souvislosti s pandemií Covid-19 byla pro bakalářskou práci využita především literatura z digitálních zdrojů. Prameny jsou z velké části knihy z databáze Národní digitální knihovny Kramerius, které byly na dočasnou dobu volně zpřístupněny a elektronické zdroje. I přes velké množství digitalizovaných děl jsem se bohužel neobešla bez fyzického vypůjčení některých titulů.

1. Uchopení pojmu neziskového sektoru

Neziskový sektor nelze popsat jednou univerzální definicí už jen proto, že literatura uvádí hned několik názvů a každý má své nedostatky. Je často označován za sektor nevládní, občanský, třetí, dobrovolnický či dokonce jako charita, ale můžeme se setkat i s jinými, ne tak často užívanými názvy. Tato označení mají z pravidla na mysli tutéž oblast organizované občanské společnosti, ale každé na ni nahlíží z jiného úhlu. To zapříčiňuje, že žádná z používaných definic nedokáže zohlednit všechny aspekty a definiční rysy neziskového sektoru. Všechna pojetí ale hovoří o stejné organizační formě, která má i přes odlišné označení společné znaky.

1. 1. Výhrady ke všeobecně užívaným označením

Každé z označení uvedených v předchozí kapitole má své nedostatky.¹

Název neziskový sektor vychází z myšlenky, že hlavním účelem zřízení těchto organizací není zisk ale především zabezpečování služeb pro obyvatele. Takové označení je celkem nepřesné, protože organizace o něj aktivně usilují i přesto, že není hlavním cílem. Je dokonce žádoucí, aby vykazovaly zisk, který mohou následně využít za účelem zlepšení kvality služeb či jejich rozšíření. Přesnější označení by mohlo být „organizace, které nerozdělují výdělek“, protože případný zisk se nerozděluje mezi členy nebo vedení, ale je využit právě v souladu s náplní činnosti organizace. Hlavním nedostatkem názvu je, že i po vyjasnění nepřesností vyplývajících z jeho významu definice stále nevymezuje zásadní rozdíl mezi soukromým a veřejným sektorem, jenž také není zřizován za účelem přerozdělování zisku. Pro účely této bakalářské práce však budu pojem neziskový sektor nadále užívat už jen proto, že se jedná o označení pevně zažitě ve společnosti. Jeho nedokonalosti a podrobnější znaky budou předmětem dalších částí bakalářské práce.

Pojmenování nevládní sektor sice obsahuje kritérium oddělenosti od státní správy, ale naráží na skutečnost, že i „vládní“ organizace poskytují služby za účelem dosažení veřejného prospěchu. Navíc zcela ignoruje faktor nerozdělování zisků, nemluvě o tom, že název nevládní je nic neříkající a bylo by mnohem vhodnější ho nahradit pojmem nestátní.

¹ SKOVAJSA, Marek. Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367- 681-0. Str. 32-37.

Označení občanský se opírá o to, že je tvořen občany. Prvním úskalím je možnost zařazení i toho, kdo není občan. Členem občanského sektoru mohou být i cizinci bez ohledu na to jestli je bráno v potaz občanství České republiky nebo Evropské unie. Navíc označení zahrnuje i všechny organizace zřízené za účelem zisku a nepřináší vymezení vůči veřejnému sektoru.

Třetí sektor je ideálním označením pro odbornou veřejnost, která je seznámena s existencí prostoru mezi státem a trhem. Bohužel i toto označení není schopno pojmut veškerá kritéria a blíže nespecifikuje hranice sektoru. Pro laiky je to termín nesrozumitelný, nepřesný a snadno zaměnitelný s terciálním sektorem, tedy sektorem služeb.

Pojem dobrovolnický sektor vystihuje význam dobrovolníků při podílení se na chodu společnosti, ale nepřináší žádnou bližší představu o účelu, povaze či struktuře organizace. Dobrovolníci jsou pro neziskový sektor významní, ale princip dobrovolnosti může spočívat i na nenuceném. To je znakem i ziskových institucí, takže i toto označení není vůbec vhodné.

Posledním zmíněným názvem pro tutéž oblast je charita. Označení žádoucím způsobem vymezuje jen část neziskového sektoru, kterou jsou charitativní organizace zřizované za účelem pomoci trpícím, nemocným či sociálně slabým. Přesto se vymezuje vůči veřejnému sektoru a ziskovým institucím lépe než většina z výše zmíněných označení.

1. 2. Všeobecně uznávané definice

Podle Skvojsy je vhodné definovat neziskový sektor spíše jako organizace občanské společnosti, „protože občanský sektor chápeme jako organizovanou součást občanské společnosti“². Oproti tomu Stejskal definuje organizace soukromého neziskového sektoru především z hlediska náplně jejich činnosti jako „instituce zajišťující služby zejména v oblasti sociálního zabezpečení a pomoci, humanitární, životního prostředí, kulturní, tělovýchovné a sportovní, zdravotní osvěty či v dalších oblastech, jež se věnují ochraně lidského života a živé i neživé přírody“³. S další odlišnou definicí přichází Tetřevová, která neziskový sektor definuje jako „organizace, které nevstupují se svojí produkcí na trh, nemají podnikatelský charakter a jejich cílem není zisk, ale přímá produkce užitku“⁴.

² SKOVAJSA, Marek. Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0. Str. 37.

³ STEJSKAL, Jan. Ekonomika neziskové organizace. Pardubice: Junák – svaz skautů a skautek, Tiskové a distribuční centrum, 2010. ISBN 978-80-86825-55-7. Str. 9.

⁴ TETŘEVOVÁ, L. Veřejná ekonomie. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-79-5. Str. 9

Každá snaha o ucelenou definici končí neúspěchem, protože opomíjí některé důležité rysy. Pro správné pochopení je důležitá kombinace všech existujících pohledů, zaměření se na odlišnosti v chápání a především je třeba vycházet ze společných definičních znaků. Z tohoto důvodu je účinnější uchopit neziskový sektor jako soubor určitých kritérií a vyhnout se tak nedostatkům jednotlivých definic. Pro tento účel je vhodné použít existující všeobecně uznávané definiční znaky Salomona⁵, které vycházejí právě z jednotlivých kritérií, jejichž pomocí lze neziskový sektor přesně vymežit. Salomonův způsob definování neziskového sektoru zcela obchází nepřesnosti vznikající ze zavádějících názvů či definic, které zohledňují jen některé úhly pohledu. Neziskový sektor, tak jak je ho potřeba chápat pro vědecké účely, je to, co vykazuje všech pět následujících znaků:

Organizovanost neboli institucionální charakter skupiny. Značí, že existuje určitá úroveň relativně neměnné formy vnitřně organizační struktury, cílů, a činnosti. Dále lze jasně rozpoznat hranici mezi členy a nečleny. V některých zemích je kladen vysoký požadavek na formální statut, ale vzhledem k tomu, že se jedná spíše o materiální znak, rozhoduje především faktická stránka věci. Tento rys nám umožňuje samotné uchopení a zkoumání neziskového sektoru z toho důvodu, že v případě jeho opomenutí by se za neziskový sektor dala pokládat i nárazová a dočasná seskupení osob. V takovém případě by byl pojem tak vágní, že by vůbec nebylo možné se neziskovým sektorem zabývat na vědecké úrovni.

Soukromá povaha zdůrazňuje, že se jedná o skupiny oddělené od státní správy. Neznamená však, že nemohou dostávat finanční podporu z veřejných prostředků nebo mít ve svých řadách úředníky. Značí spíše to, že skupina není nositelem ani vykonavatelem státní správy a její struktura je ve své podstatě soukromá.

Samosprávnost formuluje požadavek autonomního řízení činnosti. Jiné instituce ani státní správa neovlivňují jejich chod ani na něj nemají vliv. Rozsah svého působení si skupina stanovuje sama a k tomu má své interní postupy.

⁵ SALAMON, Lester M. and Helmut K. ANHEIER. "The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1, 1996." Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, no. 19. Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996.

Nerozdělování zisku je znakem tak významným, že se odráží v nejčastěji užívaném označení „neziskový sektor“, je ale nutné zdůraznit, že organizace o zisk usilují. Neziskovost znamená jen nerozdělování zisku mezi vlastníky nebo vedení. V případě, že organizace v určitém období vykáže zisk, bude následně použit na zabezpečení chodu organizace v souladu s jejím posláním, což bývá především zabezpečování služeb obyvatelstvu. Tím se neziskový sektor odlišuje od soukromého podnikatelského sektoru, jenž funguje především za účelem dosažení zisku a obchodních cílů.

Dobrovolnost lpí na nenucené účasti na konkrétních aktivitách nebo ve vedení organizace. Část zisku tvoří dobrovolné dary a organizace využívá práce dobrovolníků, kteří nemusí být členy a mohou zastávat i čestné funkce ve vedení organizace. Členství není povinné a členy se lidé mohou stát jen na základě projevu své vůle při splnění podmínek organizace.

1. 3. Rozdělení dle prospěšnosti⁶

Dalším definičním znakem je účel přesahující osobní zájem, podle kterého se organizace dělí na veřejně prospěšné nebo na vzájemně prospěšné.

Hlavním smyslem veřejně prospěšné organizace je poskytování veřejně prospěšných služeb, které slouží široké veřejnosti. Zájemce o služby nemusí být členem skupiny, a přesto mu budou poskytnuty. Využít je umožněno každému, kdo o ní má zájem nebo jí potřebuje. Naopak principem vzájemně prospěšné organizace je výhradní zabezpečování zájmů svých členů. Není vyloučená veřejně prospěšná činnost, ale ta nikdy nebude primárním cílem.

2. Prostor

Existence neziskového sektoru je úzce spjatá s demokratickou formou vládnutí. Jen demokratické společnosti považují právo sdružovat se za samozřejmé a vytvářejí tak přirozené prostředí pro vznik občanských organizací. Ty podporují možnost lidí identifikovat se se skupinou podobných hodnot a názorů a v důsledku toho ovlivňovat politické dění. Různorodost a rozmanitost občanských sdružení diferenciovaných na základě odlišných názorů jediné přispívá fungování demokracie. Skupiny si navzájem konkurují a mají možnost

⁶ SALAMON, Lester M. and Helmut K. ANHEIER. "The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1, 1996." Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, no. 19. Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996.

zapojit se do politického dění prostřednictvím různorodých aktivit. Nedemokratické režimy potlačují neziskový sektor, protože jeho prostřednictvím dochází ke kritizování formy vládnutí a bývá zdrojem revolučních myšlenek i aktivit. Čímž jsou autoritářské a totalitní formy vlády ohroženy a existenci neziskového sektoru výrazně kontrolují nebo dokonce zakazují.

2. 1. Vymezení v rámci národního hospodářství

V rámci národního hospodářství je ohraničený prostor, ve kterém mohou neziskové organizace efektivně provozovat svojí činnost. Pro jeho přesné vymezení je potřeba definovat i ostatní části národního hospodářství⁷. Z ekonomického hlediska je nejdůležitější diferenciací na neziskový a ziskový sektor. Ziskový neboli tržní sektor je charakteristický tím, že subjekty vstupují do tržního prostředí výhradně za účelem zisku. Jsou financovány z prostředků získaných na základě své činnosti a zisk se nejčastěji rozděluje mezi vedoucí pracovníky.

Naopak neziskový sektor se vyznačuje tím, že subjekty vznikají především za účelem dosažení užitku, a to zpravidla formou veřejné služby. Vzhledem k tomu, že nevstupují do tržního prostředí za účelem zisku, je jejich způsob získávání financí zásadně odlišný. Finanční zdroje jsou přesto potřebné pro zabezpečení chodu činnosti, proto jsou získávány způsoby, které můžeme označit jako přerozdělovací procesy.⁸ Neziskový sektor se dále rozděluje na veřejný, soukromý, a sektor domácností. Neziskový veřejný sektor označovaný v literatuře jen za veřejný sektor je částí financovanou z veřejných financí, kterou spravuje veřejná správa a podléhá veřejné kontrole. Hlavním účelem je veřejný užitek.

Neziskový soukromý sektor je jedinou částí národního hospodářství, kterou se zabývá tato bakalářská práce, a zároveň v jeho mezích fungují neziskové organizace. Od výše zmíněného se odlišuje především tím, že je financován ze soukromých zdrojů a nepodléhá veřejné správě. Důvodem jeho existence je stejně jako v předchozím případě veřejný užitek.

Posledním úsekem v rámci národního hospodářství je sektor domácností. Jeho charakteristickým rysem je výměna služeb a statků. Typický je neformální charakter uskupení osob.

⁷ REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru základy ekonomiky, teorie řízení. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5. Str. 13.

⁸ Tamtéž

2. 2. Veřejné finance v neziskových organizacích

Na základě vymezení uvedeného v předcházející kapitole se může zdát, že v rámci národního hospodářství je neziskový sektor striktně vymezen jasnými hranicemi, které ho oddělují od sektoru veřejného a od sektoru domácností. Ve skutečnosti se jednotlivé části prolínají. V důsledku toho může nastat situace, kdy není způsob, jak přesně rozlišit v rámci kterého části národního hospodářství konkrétní subjekt funguje.

Financování neziskového sektoru prostřednictvím veřejných financí zjevně překračuje vymezené hranice sektorů. Není to však žádný exces nýbrž opodstatněná praxe vycházející z faktu, že státem poskytované služby svým rozsahem nebo kvalitou v některých případech nedokáží uspokojit veškeré potřeby občanů. Rozdělování odpovědnosti za financování služeb může být pro stát výhodnější i efektivnější. Objevuje se hned několik důvodů, proč k takovému rozdělování pravomocí v rámci poskytování veřejných služeb dochází.⁹

Neziskové organizace dokáží rychleji a efektivněji reagovat na potřebu uspokojení potřeb obyvatel. Stát se při poskytování služeb zaměřuje na uspokojování základních, průměrných potřeb a to navíc v obecné rovině. Nemá vhodné prostředky pro uspokojování požadavků ve specifických a ojedinělých případech a ani na ně nedokáže reagovat tak pružně jako neziskové organizace. Navíc přenechání určité části veřejných služeb neziskovým organizacím přináší státu významnou úsporu vzhledem k tomu, že neziskové organizace často využívají práci dobrovolníků a platy státních zaměstnanců jsou relativně vysoké.

3. Právní zakotvení

Vzhledem k tomu, že je existence neziskového sektoru charakteristickým znakem demokratické formy vládnutí, nacházíme její zakotvení v dokumentech nejvyšší právní síly. Úplné základy, závazné pro naši zemi se nachází v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, konkrétně v čl. 11 odst. 1: *Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice. Detailnější právní zakotvení existence neziskového sektoru obsahuje Listina základních práv a svobod v čl. 20:*

(1) Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.

⁹ DUBEN, Rostislav. Neziskový sektor v ekonomice a společnosti. Praha: Codex Bohemia, 1996. ISBN 80-85963-19-1. Str. 93.

- (2) *Občané mají právo zakládat též politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich.*
- (3) *Výkon těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých.*
- (4) *Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu.*

Na zákonné úrovni je existence neziskového sektoru podchycena zákonem č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích a zákonem č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Jak vyplývá z výše uvedených zákonů, legislativa v souvislosti s neziskovým sektorem pojednává o právu sdružovacím.

4. Typologie dle legislativní formy

Dle občanského zákoníku je zakotveno několik forem sdružování v rámci občanské společnosti, kterým se věnují následující kapitoly.

4. 1. Spolky

Podle stávající legislativy¹⁰ je spolek korporací, tedy právnickou osobou tvořenou společenstvím osob, ale i právnická osoba tvořená jen jedním členem může být korporací. Důvodem vzniku korporací je sdružování za účelem dosažení společného zájmu, který je nejčastěji ekonomickým, zájmovým nebo politickým. Důvod existence korporací výstižně vymezuje Peterková¹¹: „*Klíčovým aspektem sdružování je vůle osob vytvářet uskupení, v jejichž rámci budou tyto osoby moci realizovat své cíle či požadavky, efektivně uplatňovat svá práva a právem chráněné zájmy a dělit se o odpovědnost za splnění povinností stanovených právním řádem*“.

Problematika spolků je upravena v občanském zákoníku od § 214 dále. Charakteristickými rysy spolku jsou samosprávnost, dobrovolnost a sdružování za účelem naplnění společného zájmu. Mohou ho založit nejméně tři osoby společně a žádný z členů neodpovídá za dluhy spolku. Samosprávnost se vyznačuje možností řídit své věci odděleně od státu, který do působení spolků zásadně nezasahuje. Omezení sdružovacího práva ale není vyloučeno, v zákoně nalezneme taxativní výčet situací, ve kterých lze ze strany státu do sdružovacího práva zasáhnout. Těmi je bezpečnost státu, ochrana veřejné bezpečnosti a

¹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹ PETERKOVÁ, M. v Sdružování v DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. Nevýdělečné organizace v teorii. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-799-7. Str 109.

pořádku, předcházení trestným činům a ochrana práv a svobod druhých. Dobrovolnost znamená, že nikoho nelze přinutit ke členství ani mu bránit při vystoupení ze spolku.

4. 2. Nadace a nadační fondy

Nadace a nadační fondy se v rámci členění řadí mezi fundace. Za fundaci se označuje právnická osoba tvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Vnitřní poměry jsou upraveny statutem. Nadace je upravena od § 306. Účelem založení nadace je trvalá hospodářsky nebo společensky užitečná služba, která může být veřejně prospěšná nebo prospěšná jen v rámci okruhu určitých osob. Je vyloučeno založení nadace za účelem podpory politických stran a hnutí nebo primárně pro výdělečné cíle.

Nadační fond je pak opraven od § 394, vzniká za stejným účelem jako nadace, ale odlišuje se absencí požadavku trvalosti. Dochází tedy k tomu, že nadační fondy po vyčerpání prostředků zaniknou nebo se přemění v nadace.

4. 2. Ústavy

Jsou podle § 402 občanského zákoníku právnické osoby, které jsou ustaveny za stejným účelem jako nadace či nadační fondy. Odlišují se tím, že na rozdíl od výše uvedených dosahují svých cílů nejen prostřednictvím majetku, ale i přičiněním osobní složky. Pokud ústav provozuje obchodní činnost, nesmí být na újmu kvalitě poskytovaných služeb a zisk lze použít jen na podporu hlavní činnosti.

4. 3. Obecně prospěšné společnosti

V novém občanském zákoníku už nejsou upraveny, v současné době není tedy možné ani jejich založení. Již existující všeobecně prospěšné společnosti se ale nadále řídí dosavadními právními předpisy a podle § 3050 občanského zákoníku je možná změna právní formy na ústav, nadaci nebo nadační fond. Podle již zrušeného zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů je obecně prospěšná společnost právnickou osobou. Účelem je poskytování obecně prospěšné služby veřejnosti a to všem uživatelům za stejných podmínek. Dosažený zisk musí být využit v souladu s účelem, pro který byla společnost založena, nelze ho rozdělit mezi osoby podílející se na chodu.

4. 5. Ostatní druhy

Mezi ostatní druhy můžeme zařadit církve, náboženské společnosti a církevní právnické osoby. Církev a náboženská společnost mají stejné institucionální postavení. V obou případech se jedná o právnickou osobu se specifickou vnitřní strukturou, předpisy a způsobem řízení. Jsou zakládány podle zákona o církvích a náboženských společnostech za účelem vyznávání náboženské víry. Jsou dobrovolným, samosprávným sdružením fyzických osob. Pro založení je třeba podat návrh na registraci prostřednictvím minimálně tří zletilých osob a přiložit k němu seznam s podpisy nejméně 300 lidí hlásících se k církvi.¹²

¹² DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. Nevýdělečné organizace v teorii. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-799-7. Str. 228.

5. PŘÍPADOVÁ STUDIE

Následující části práce jsou věnovány případové studii. Cílem je přinést představu o fungování Člověka v tísní a Charity Česká republika jakožto dvou velmi významných neziskových organizací působících nejen na území České republiky, ale i v zahraničí. Analýza činnosti přinese pohled jak ze strany organizace, tak ze strany lidí co služby využívají, povede k jejich srovnání a k vyhotovení určitého závěru. Pokusím se podrobně popsat činnost, složitou strukturu, dosah, cíle, hodnoty a způsoby financování vybraných organizací. Obě mají zdánlivě stejné cíle, ale přesto nabízejí různé služby a snaží se tak svého účelu dosáhnout odlišnou cestou. Pro tento účel budou využity data z roku 2019, protože jsou nejnověji zveřejněná.

Popsání problematiky bude zachycovat nejprve celosvětovou působnost, dále činnost na území České republiky s akcentem na Středočeský kraj, poté působení na Berounsku a celá část o konkrétní organizaci bude zakončena uchopením dopadu na jednotlivce. Pro účel srovnání jsem si zvolila organizace působící v okolí mého bydliště, protože se mě přirozeně dotýkají osudy lidí, kterým pomohly.

Mým záměrem bude zachytit způsob, jakým ovlivňují současnou společnost. Pro tento účel jsem si zvolila metodu rozhovorů. Sešla jsem se s ředitelkou Berounské pobočky Člověka v tísní a s uživatelkou jejich služeb. O situaci uživatelky Člověka v tísní jsem měla přehled už dříve a povedlo se mi dohodnout rozhovor pro účel bakalářské práce, ke kterému bych se jinak těžko dostala. Vzhledem k diskrétnosti služeb není možné nikde získat kontakty na uživatele, proto se mi nepovedlo stejným způsobem zpracovat i případ z Charity Beroun. Zvolila jsem tak alternativní cestu a to rozhovor se zaměstnancem na pozici koordinátor projektů, vedoucí oblasti služeb pro lidi bez domova, vedoucí šicí dílny. Na základě toho jsem získala zprostředkovaný příběh a povedlo se mi zachytit dopad na jednotlivce jako v předchozím případě. Ze své podstaty jsou tyto organizace reprezentanty neziskového sektoru v té nejsurovější formě. Naplňují všechny definiční znaky a jsou všeobecně prospěšně.

5. 1. Člověk v tísní

Jedná se o nevládní neziskovou organizaci, která působí už od roku 1992, ale vznikla až roku 1999 zápisem do veřejného rejstříku. Její působnost je založena na činnostech zahraničních zpravodajů, kteří už nechtěli jen přinášet informace o probíhajících válkách, ale chtěli se angažovat i na místě. Začali pomáhat a postupem času vznikla humanitární organizace založená na myšlenkách humanismu, svobody, rovnosti a solidarity. Za dobu existence organizace rozšířila i okruh působnosti a dále se věnuje oblasti vzdělávání a pomáhá lidem v sociální tísní. Za základní hodnoty považuje lidskou důstojnost a svobodu. Snaží se docílit toho, aby lidé všude na zemi dosáhli na práva vycházející z Všeobecné deklarace lidských práv. Tato organizace působí v desítkách zemí, má tedy mezinárodní dosah. Snaží se využívat historických zkušeností naší země pro potlačení nedemokratických režimů jak jen je to možné, protože podle Člověka v tísní: „*zavírat oči nad tím, co se ve zdánlivě dalekém světě děje, je stejně krátkozraké, jako zapomínat na vlastní minulost.*“¹³

5. 1. 1. Dosah

Mimoto, že má mezinárodní přesah, je i členem Alliance 2015, což je strategický systém osmi neziskových organizací se zaměřením na rozvojové a humanitární akce. Do tohoto projektu jsou kromě České republiky a Člověka v tísní zapojeny Francouzská ACTED, Španělská Ayuda en Acción, Itálská Cesvi, Irský Concern Worldwide, Švýcarská HELVETAS, Nizozemská Hivos a Německá Welthungerhilfe.

Samotný Člověk v tísní se angažuje v 28 zemích, kterými jsou kromě České republiky i Afghanistan, Angola, Bangladéš, Bosna a Hercegovina, Demokratická republika Kongo, Egypt, Ekvádor, Etiopie, Filipíny, Gruzie, Honduras, Irák, Kambodža, Kuba, Libye, Mali, Myanmar, Mongolsko, Nepál, Nikaragua, Rumunsko, Srbsko, Sýrie, Ukrajina, Venezuela, Vietnam, Zambie.¹⁴ Hlavní náplň činnosti se v každé zemi liší podle potřeb místních obyvatel.

¹³ O nás. *Člověk v tísní* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/kdo-jsme/o-nas>

¹⁴ Tamtéž

5. 1. 1. 1. Alliance 2015

Alliance 2015 označuje za svojí vizi svět bez chudoby, hladu, bezpráví a nerovnosti. Rozhodování je založeno na konsenzu a ke změně klíčových zásad a předpisů je potřeba 75% všech hlasů. Působí v 85 zemích a hlavním účelem je realizace projektů, na jejichž základě jsou zjišťovány potřeby lidí v cílových oblastech. Tato zjištění jsou pak podkladem ke koordinaci činnosti jednotlivých neziskových organizací. Tento postup zajišťuje možnost efektivnějšího dosažení společných cílů.¹⁵

5. 1. 2. Činnost

Oblasti činnosti si určují sami a to hlavně podle možnosti něco skutečně ovlivnit, důležitý je tak dopad. Působí v zahraničí i na území České republiky, je nevýdělečnou organizací bez politických a náboženských cílů. Služby všeobecně prospěšného charakteru poskytuje právnickým i fyzickým osobám bez nároku na odměnu, ale i za úplatu. V případě dosažení zisku, se zisk použije na další činnost společnosti.¹⁶ Agenda se dá rozdělit do čtyř skupin a to na humanitní a rozvojovou činnost, na ochranu lidských práv ve světě, na sociální práce a poradenství a na vzdělávání a osvětu. K jednotlivým agendám viz dále.

5. 1. 2. 1. Humanitární a rozvojová činnost

Dva zdánlivě stejné pojmy je třeba rozlišit a to tak, že humanitární pomoc je primární rychlou intervencí mající za cíl záchranu lidských životů, zmírnění útrap a pomoc obětem katastrof. Na rozdíl od rozvojové spolupráce, která pomáhá lidem dostat se z chudoby a dále se rozvíjet. Rozvojová činnost často navazuje na humanitární a to z preventivních důvodů. Především proto, aby bylo možné předejít budoucím krizím a zmírnit jejich následky.

V roce 2019 měl tento typ pomoci dopad na 3 390 779 lidí ve 22 zemích. Z toho byla pro 1 586 705 lidí zajištěna pitná voda, zlepšená úroveň hygieny a sanitace. Bylo rozděleno 916 572 měsíčních potravinových dávek na osobu. Poskytnutí psychosociální pomoci a ochrany mělo dopad na 100 491 lidí, 82 598 dětí mělo možnost získávat vzdělání a 222 446 lidí získalo přímou finanční pomoc.¹⁷

¹⁵ Who we are. *Alliance 2015* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.alliance2015.org/who-we-are/about/>

¹⁶ Struktura organizace. *Člověk v tísni* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/kdo-jsme/struktura-organizace>

¹⁷ Výroční zpráva. *Člověk v tísni* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/1498/file/cvt_vz2019_small.pdf

5. 1. 2. 2. Ochrana lidských práv ve světě

Pro ochranu lidských práv má Člověk v tísni zřízené Centrum pro lidská práva a demokracii, to se v zahraničí zaměřuje na podporu skupin i jednotlivců žijících v zemích s autoritativními režimy. Cílovou skupinou jsou lidé, potýkající se s pronásledováním, šikanou, perzekucemi nebo vězněním a to na základě svých názorů či aktivit s nimi spojenými. Snaha o podporu těchto lidí je opřena o zkušenosti vycházející z historie naší země. Tato pomoc je postavena zejména na spolupráci se členy občanské společnosti či nezávislými novináři. Člověk v tísni dále pořádá festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět, každoročně předává cenu Homo Homini a je členem skupiny sedmi organizací zabývajících se lidskými právy Lifeline.¹⁸

Tyto činnosti se v roce 2019 projevily podporou lidí v 18 zemích. Přímá pomoc byla poskytnuta 83 obhájčům a obhájkyňám lidských práv i jejich rodinám. 35 lidem byla zajištěna relokační z důvodu bezprostředního nebezpečí a 451 lidí dostalo právní pomoc při zatčení z důvodů, které jsou v rozporu s lidskými právy.¹⁹

5. 1. 2. 3. Sociální práce a poradenství

Především v České republice není náplní činnosti ani jeden z výše uvedených cílů, ale pomoc je rozdělena na sociální práce a poradenství a na vzdělávání a osvětu. Prostřednictvím nabízených služeb se organizace snaží dosáhnout lepšího vzdělání u dětí ze sociálně slabších rodin, které pak mají lepší šanci uplatnit se na trhu práce. To se děje za pomoci škol, orgánů místní samosprávy, jiných neziskových organizací, ale i policie. Cílem je také snaha motivovat rodiče k řešení nastalé životní situace, k tomu mohou sloužit poradenské služby.

Člověk v tísni působí v České republice v 50 obcích v sedmi krajích. Přímá pomoc byla poskytnuta 7 400 lidem, z toho byla přibližně polovina dluhové poradenství a druhou největší část tvořila podpora dětí různými kluby, workshopy, ale hlavně doučováním.²⁰

¹⁸ Lidská práva ve světě. *Člověk v tísni* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/lidska-prava-ve-svete>

¹⁹ Výroční zpráva. *Člověk v tísni* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1498/file/cvt_vz2019_small.pdf

²⁰ Tamtéž

5. 1. 2. 4. Vzdělávání a osvěta

Jedním ze vzdělávacích programů organizace je web JSNS.cz, který jen v roce 2019 využilo 4 000 škol a bylo na něm zveřejněno 70 000 vzdělávacích lekcí. Program je určen pro studenty základních a středních škol, jsou na něm zveřejňovány audiovizuální lekce, díky kterým se stává výuka pro studenty zábavnější. Lekce zasahují především do témat lidských práv, moderních československých dějin do mediálního vzdělávání a mnoha dalších témat. V současné době je obsah dočasně volně zpřístupněn vzhledem k probíhající distanční výuce.²¹

5. 1. 3. Struktura

Člověk v tísni je obecně prospěšnou společností zapsanou v rejstříku obecně prospěšných společností u Městského soudu v Praze. Zaměstnává téměř dva tisíce zaměstnanců po celém světě a využívá pomoci 320 dobrovolníků a to celkem při působnosti v 50 městech. Vznikl jako právní nástupce Nadace při České televizi Člověk v tísni a svůj stávající název má tedy až od 11. září 2007. Statutárním orgánem je ředitel Šimon Pánek, který je spolu s Jaromírem Štětinou a Českou televizí zakladatelem. Dalšími orgány jsou správní rada složená z předsedy a pěti členů a dozorčí rada složená z předsedy a dvou členů.²²

5. 1. 3. 1. Správní rada

Jak vyplývá ze statutu²³ rozhodovací a schvalovací působnost má správní rada. Funkční období je na dobu tří let a opětovné zvolení je možné. Ve standardních věcech je rozhodováno prostou většinou hlasů přítomných členů. Do kompetencí správní rady spadají záležitosti týkající se rušení společnosti, přechodu práv a povinností na jinou osobu v případě, že by zanikl jediný zakladatel. Dále úpravy či doplňování statutu společnosti a fondů, jejichž založení změna či zrušení se do kompetence také řadí. Správní rada má kontrasignační pravomoc, kterou musí uplatnit před právním úkonem, kterým společnost hodlá nabýt, zcizit nebo zatížit nemovitou či movitou, jejíž cena je podle zákona o veřejných zakázkách vyšší než limit pro veřejnou zakázku malého rozsahu. Při nabývání či zcizování autorských nebo průmyslových práv a při založení jiné právnické osoby, do které vkládá peněžitý majetek.

²¹ Co je to JSNS? *JSNS.cz* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/o-jsns/o-nas>

²² Člověk v tísni, o.p.s., O 119 vedená u Městského soudu v Praze. *Veřejný rejstřík a sbírka listin* [online]. údaje platné ke dni 31.3.2021 03:40 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=733575&typ=UPLNY>

²³ Struktura organizace. *Člověk v tísni* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.clovekv tisni.cz/kdo-j sme/struktura-organizace>

Dále schvaluje rozpočet, řádnou a mimořádnou účetní závěrku a výroční zprávu a předmět doplňkových činností. Dohlíží nad účelným vynaložením poskytnutých prostředků. Schvaluje interní dokumenty a může své pravomoci na základě plné moci přenést na ředitele, pokud nejsou svěřeny výlučně jí.

5. 1. 3. 2. Dozorčí rada

Kontrolním orgánem je dozorčí rada. Členství je neslučitelné s funkcí v jiném orgánu společnosti. Hlavním předmětem činnosti je kontrola, přezkum a dohled. O zjištěných chybách neprodleně informuje správní radu. Kontrolu a přezkum provádí zejména nad účetnictvím a souladem činnosti společnosti se statutem, zakládající smlouvou a zákony. V její kompetenci je upozornit správní radu na nedostatky a požadovat jejich odstranění. Členové mají možnost účasti na všech zasedání správní rady a to však bez možnosti hlasovat.

5. 1. 3. 3. Ředitel

Ředitel je hlavou společnosti, jehož hlavním úkolem je zastupovat společnost na venek a jednat jejím jménem. Je jmenován a odvoláván správní radou a nesmí být členem jiných orgánů. Má oprávnění účastnit se všech poradních jednání orgánů a to s hlasovacím právem.

5. 1. 3. 4. Výkonná rada

V neposlední řadě se do struktury společnosti řadí výkonná rada s výkonnou, pracovní a koordinační funkcí. Zabývá se otázkami nespádajícími do pravomoci jiných orgánů.

5. 1. 3. 5. Sekretariát

Funkci administrativní podpory orgánů společnosti a obstarávání záležitostí svěřených správní radou nebo ředitelem plní sekretariát. Jehož hlavou je ředitel odpovídající za jeho práci správní radě.

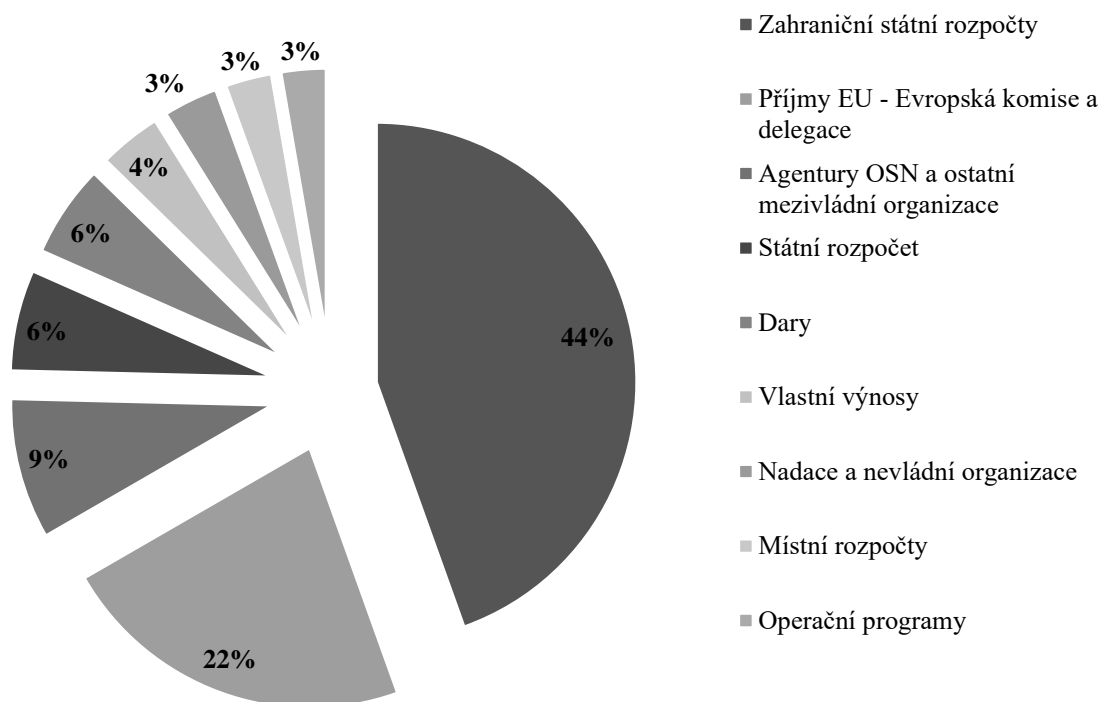
5. 1. 3. 6. Klub přátel

Posledním orgánem zřizovaným správní radou je Klub přátel, který plní funkci iniciačního orgánu. Členství je podmíněno jen vyplněním přihlášky a finančním příspěvkem.

5. 1. 4. Financování²⁴

Ohledně přehledu financí jsou nejnovější volně dostupná data z roku 2019. Kompletní rozpočet na rok činil **2 357 624 000 Kč**. Skoro polovina a to 1 049 698 000 Kč plynula ze zahraničních státních rozpočtů, které tvoří příspěvky. Tyto rozpočty zahrnují například britskou rozvojovou agenturu Department for International Development, americký USAID a prostředky německé, angolské či švýcarské vlády. Příjmy z Evropské unie jsou hned na druhém místě a to v hodnotě 522 152 000 Kč, tyto příjmy plynou zejména z fondů EU. Na dalším místě jsou agentury OSN, kam se řadí zejména UNICEF, UNDP a UNESCO, ty přispěly dohromady 205 487 000 Kč. Státní rozpočet prostřednictvím dotací, veřejných zakázek a příspěvků místních samospráv byl zdrojem 147 044 000 Kč. Dary dosáhly hodnoty 134 329 000 Kč. Vlastní výnosy, které plynou především z doplňkové činnosti, tvořily částku 89 994 000 Kč. Doplňkovou činností je tvorba a distribuce audiovizuálních pořadů, reklamní činnost, pronájem nemovitostí, hostinská činnost a výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 a 3 živnostenského zákona.

5. 1. 4. 1 Celkový přehled finančních zdrojů pro rok 2019

Obr. 1- sestavila autorka²⁵

²⁴ Jak hospodaříme. *Člověk v tísni* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.clouekvtisni.cz/kdo-jsme/jak-hospodarime>

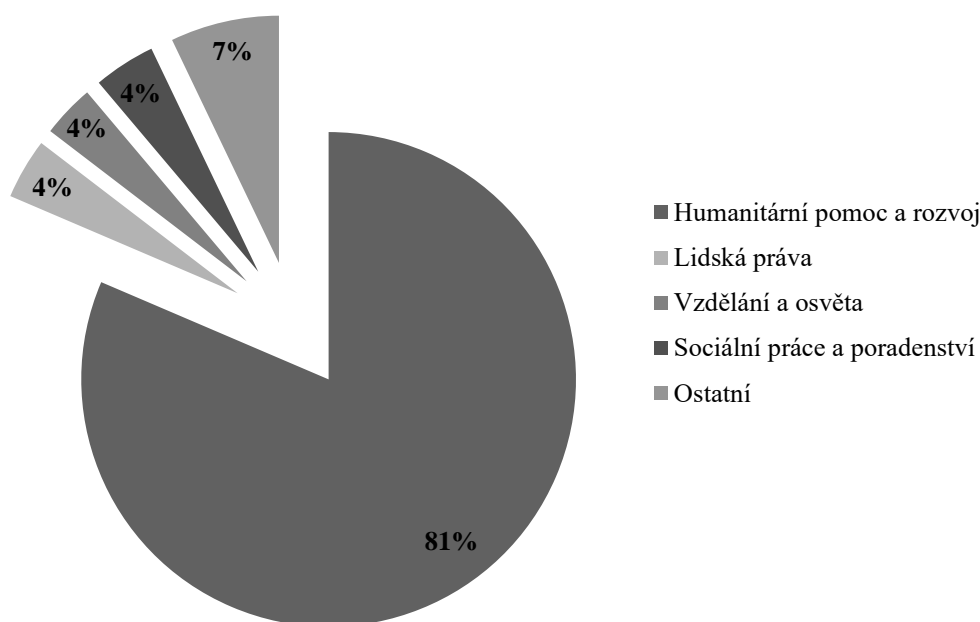
²⁵ Zdroj dat: Tamtéž

Příspěvky nadací a nevládních organizací prostřednictvím spolupráce nejen z České republiky, ale i ze zahraničí tvořily částku 78 393 000 Kč. Místní rozpočty 66 329 000 Kč a operační programy 64 248 000 Kč.

5. 1. 4. 2. Využití finančních prostředků

Humanitární a rozvojová činnost tvořila největší část a to 1 919 504 000. Lidská práva 93 429 000, vzdělání a osvěta 81 283 000. Sociální práce a poradenství 95 346 000 a ostatní výdaje do kterých se řadí zejména provozní aktivity 167 683 000, tedy sedm procent.

5. 1. 4. 3. Celkové využití finančních prostředků pro rok 2019

Obr. 2- sestavila autorka²⁶

Pro programy v rámci České republiky bylo využito 176 milionů Kč. Z toho bylo využito 81 milionů, tedy 46% na vzdělání a osvětu a 54% v hodnotě 95 milionů na programy sociální integrace.

²⁶ Zdroj dat: Jak hospodaříme. *Člověk v tísni* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/kdo-jsme/jak-hospodarime>

5. 1. 5. Pobočka Beroun

První iniciativa k založení berounské pobočky začala už v roce 2016, kdy současná ředitelka mapovala potřeby služby na Berounsku. V lednu následujícího roku už byly poskytovány služby podpora vzdělávání a kariérní poradenství, od roku 2018 se k nim přidalo dluhové poradenství. Jedná se o nejmladší pobočku, která poskytuje prozatím tyto tři druhy služeb, ale je zde samozřejmě snaha o jejich rozšíření.

Člověk v tísní celosvětově ročně pomůže zhruba čtyřem milionům lidem a z toho měla pomoc v České republice dopad na 7 400 lidí²⁷ a v rámci toho Berounské pracoviště ovlivnilo život 110 lidí.²⁸ K tomu je nutno připočíst celou agendu vzdělání a osvěty, u které se jen stěží dá vyčíslit skutečný dopad na společnost. Jsou dostupné údaje o tom, jaké projekty byly zrealizovány a kolik online audiovizuálních školních pomůcek bylo připraveno. Tato data ovšem nepřináší skutečně relevantní čísla účastníků.

V České republice se Člověk v tísní zaměřuje především na oblast sociálních prací a poradenství což není výjimkou ani v působnosti Berounského pracoviště, které zatím poskytuje tři služby. První službou je **dluhové poradenství** pro dospělé, které v současné situaci funguje v online formě, která se velice osvědčila.

5. 1. 5. 1. Podpora vzdělávání

Jako další je v Berouně registrována jako služba podpora vzdělávání. To je podporováno především pomocí doučování pro studenty, kteří si ho nemohou dovolit. Doučování probíhá standardně přímo v rodinách studentů výjimečně v kanceláři nebo venku v letních dnech. Výjimky v místě jsou potřeba především u rodin, které nemají pro studium vhodné podmínky či nemají pro tyto účely v domácnosti vhodné i prostředí. Doučováním se zabývají především dobrovolníci, kterých má v současné době Berounská pobočka dvacet. V případě, že nedokáží pokrýt potřebné hodiny, doučují i zaměstnanci. Ohledně podoby této služby v době pandemie mi byly pro účely této práce poskytnuty informace od ředitelky Berounského pracoviště.

²⁷ Výroční zpráva. *Člověk v tísní* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/1498/file/cvt_vz2019_small.pdf

²⁸ Ředitelka pobočky Člověka v tísní pro Středočeský kraj Kateřina Hůlová, rozhovor ze dne 19. 3. 2021.

Nově nastalá situace v podobě nouzového stavu, zákazů vycházení a setkávání skupin lidí přenesla veškeré vyučování do distanční podoby. Distanční vyučování se týká jak škol, tak i služeb v rámci Člověka v tísní. To přineslo celou řadu problémů. Děti především ze sociálně slabších rodin nemají doma podmínky pro studium, nemají ani nikoho, kdo by jim látku dokázal vysvětlit. Nastala tedy situace, kdy doučování potřebuje stále více dětí a to zejména proto, že střídavé uzavírání škol po dobu dvou let dětem neumožňuje zcela pochopit látku prostřednictvím online hodin.

Technická stránka věci je dalším problémem, právě sociálně slabší rodiny často nedisponují internetovým připojením či notebookem. Děti by tak neměly bez pomoci vůbec šanci se online výuky zúčastnit a přesně s tímto problémem výrazně pomohla Středočeská pobočka. Podařilo se jí totiž zajistit 150 notebooků od společnosti Lego, které byly následně rozděleny do domácností po celé republice. Notebooky jsou zapůjčené, rodiny mají podepsanou smlouvu o zapůjčení, ale jak řekla ředitelka Berounské pobočky: „nelze moc počítat s tím, že by je všichni lidé vrátili“.²⁹ Darování by nebylo efektivní hned z několika důvodů. Rodiny, které je potřebují, jsou často v exekuci a takové vybavení by jim bylo okamžitě odebráno nebo by ho prodaly. Je zřejmé, že notebook nelze zapůjčit do všech rodin, některé ho nechtějí, protože se obávají toho, že by se mohl rozbít nebo o něj nemají zájem. U některých rodin je zjevné, že by zapůjčený notebook byl okamžitě zpeněžen. Z toho důvodu existuje dnes malá část dětí, které absolutně nemají přístup ke vzdělání a po dobu distanční výuky ho ani mít nebudou.

Děti, kterým bude zapůjčen notebook, jsou ve většině případů vytipovány třídním učitelem, ten má často velice dobrý přehled o finanční situaci rodiny a i o tom, zda je vhodné notebook zapůjčit. Rodina o zapůjčení musí požádat a připojit informaci, že i škola kam dítě dochází, má distanční formu výuky. To nejčastěji potvrdí učitel a přidá krátkou zprávu o specifických potřebách dítěte.

²⁹ Ředitelka pobočky Člověka v tísní pro Středočeský kraj Kateřina Hůlová, rozhovor ze dne 19. 3. 2021.

Na Berounsku nastala situace, kdy zvláštní škola jako instituce požádala o velké množství notebooků pro své žáky. Jednalo se o více než sto notebooků, ty nebyly poskytnuty, protože pomoc se poskytuje především za účelem vyrovnat podmínky znevýhodněných dětí. V této situaci to byla spíše snaha o to, vyřešit systémový problém celé školy a to není cílem služby.

Distanční doučování má i své nesporné výhody, dobrovolníkům nemusí být propláceny cestovní náklady. Sice vznikla nová složka nákladů a to jsou náklady za IT služby a zapůjčené notebooky, ty jsou ale mnohonásobně nižší než při kontaktní formě doučování. Navíc vznikla centrální databáze dobrovolníků, kde je u každého uvedeno jaké má časové možnosti a jakou látku doučuje. Podle toho se dá mnohem snadněji zorganizovat doučování, jen Středočeská pobočka má k dispozici 170 dobrovolníků. Hlavní výhodou je, že není potřeba dojíždět, takže je možné doučovat i ze zahraničí nebo z jiného konce republiky. Tyto výhody vedou Člověka v tísní k tomu, že chce distanční formu doučování provozovat i po skončení pandemie. Určitě to ale nebude jediná možnost, kontaktní forma bude také obnovena, už jenom pro to, že některým distanční výuka nemusí zcela vyhovovat.

V rámci podpory vzdělávání se za standardní situace pořádají i lyžařské kurzy, či voda nebo se jezdí na různé výlety, které by si děti jinak nemohly dovolit, což přispívá k větší šanci zapojit se do kolektivu na příklad ve škole. Tyto aktivity jsou nyní nahrazeny workshopy, které bohužel nemají velký ohlas, protože „děti už jsou předigitalizované, mají online hodiny, hrají hry, nemohou trávit čas venku a workshop je jen další online aktivitou“³⁰.

5. 1. 5. 2. Kariérní poradenství

Třetí registrovanou službou je kariérní poradenství, které se poskytuje formou interakcí s dětmi na základní nebo střední škole. V rámci kariérního poradenství má Berounské pracoviště projekt Stipendium, které financuje nadace Albatros. Tento konkrétní program byl pro účely bakalářské práce detailně analyzován, viz následující kapitoly.

³⁰ Ředitelka pobočky Člověka v tísní pro Středočeský kraj Kateřina Hůlová, rozhovor ze dne 19. 3. 2021.

5. 1. 5. 3. Sociální integrace a její konkrétní dopad na jednotlivce

V rámci sociální integrace funguje v Berouně karierní poradenství, které zaštiťuje program Stipendium. To slouží k podpoře středoškolských studentů, kteří nemají ke studiu vhodné podmínky. Standardně je vypláceno za účelem motivace studentů k dokončení studia. V ideálním případě se studenti po dokončení studií snadněji uplatní na trhu práce a dostanou příležitost samostatně si zabezpečovat své záležitosti. Celý projekt je financován nadací Albatros. V případě, že je potřeba podpořit někoho, kdo nesplňuje podmínky uvedené v následujícím odstavci, je možné udělit výjimku. Výjimka se uděluje prostřednictvím sepsání zprávy, která bude projednána interní komisí v rámci centrální sekce programu sociální integrace. Na rozhodování interní komise se podílí i zástupce nadace Albatros a to dokonce s právem veta.

Podmínkou pro získání stipendia je obsáhlý úvodní rozhovor, který by měl přinést obraz o tom, v jaké situaci se student nachází a na základě toho zhodnotit, jestli bude stipendium uděleno či nikoli. Dalším krokem je žádost, která má především aktivizační funkci. Uchazeč má za úkol napsat, proč si myslí, že má na stipendium nárok. Nehodnotí se finanční situace rodiny, protože ta může být relativně dobrá, i když prostor pro podporu studia ne. Podle ředitelky Berounské pobočky často dochází k tomu, že: *„rodiče nejsou vůbec doma a nejsou schopni dětem pomoci, chodí na směny a nejsou ochotni zaplatit někoho na doučování“*³¹. Proto se hodnotí, jestli má rodina možnost si pomoc zajistit sama.

Základním předpokladem je nízké vzdělání rodičů. Podmínkou programu je, že alespoň jeden z rodičů má jen základní vzdělání. Pokud je dítě vychováváno někým jiným než rodiči, hodnotí se tato kritéria samozřejmě u této osoby. Člověk v tísní se ale snaží přistupovat k případům individuálně, proto existuje systém výjimek. Dalším východiskem pro poskytnutí pomoci je posuzování kvality studijních výsledků. Není nastavena žádná přísná hranice, jde především o to, aby studenti do školy chodili a nepropadali. V případě, že se nepovede něčeho dosáhnout, většinou je nabídnuta šance pro zlepšení. Účelem je dosáhnout dokončení studia, určitě nezáleží na výsledcích. Jedná se o určitý motivační prvek, jehož cílem je snadné začlenění do společnosti v dalších letech.

³¹ Ředitelka pobočky Člověk v tísní pro Středočeský kraj Kateřina Hůlová, rozhovor ze dne 19. 3. 2021.

5. 1. 5. 3.1. Příběh

Tato kapitola je zpracována na základě rozhovoru provedeného distanční formou. Cílem je zachytit vliv programu Stipendium na život studentky³², která příspěvek pravidelně pobírá. Z hlediska projektu se jedná o výjimečnou situaci, která musela být několikrát schvalována výše zmíněnou interní komisí. V první řadě od počátku spolupráce s Člověkem v tísni nespĺňovala požadavek nízkého vzdělání alespoň jednoho z rodičů. Matka má dokonce vysokoškolské vzdělání, ale vzhledem k těhotenství v pozdějším věku je, nyní v době studia svých dětí, v invalidním důchodu. V rodině tak nastala situace, kdy matka není dlouhodobě schopná zabezpečit podmínky pro život jejích dvou dětí. Děťmi jsou dvě dcery 21 a 24 let. Otec je podnikatel a s matkou se rozvedl, krátce po narození starší dívky. Rodina tak žije z alimentů, které otec sice platí, ale jejich výše určitě nestačí na zabezpečení běžných životních nákladů. Dalším příjmem rodiny jsou invalidní důchod matky, drobné přivýdělky z brigád, na které se dcery snaží při studiu docházet a půjčky. Matka se bohužel snažila situaci vyřešit někdy nevýhodnými půjčkami, což způsobilo více problémů než užitku.

Realita je taková, že měsíční náklady domácnosti často převyšují příjmy. Rodina bydlí v pronájmu, který činí přibližně 12 000 Kč měsíčně, k tomu je nutno připočíst náklady za jídlo, dluhy a aktivity spojené se školou. Výsledkem je, že respondentka musí veškerý svůj volný čas trávit na brigádě a pro studium nezbyvá prostor. Její starší sestra se o finanční pomoc téměř nesnaží, bydlí u přítele, ale chce mít doma zázemí. Z toho důvodu je dle mého názoru financován zbytečně velký byt.

V této situaci by bylo pro rodinu z finančního hlediska nejsnazší, kdyby obě dcery nastoupily do práce a zabezpečily rodinný příjem. Přesto obě chodí na vysokou školu a snaží se i v takto nepříznivých podmínkách získat vzdělání. Na otázku, proč se i přes komplikovanou situaci rozhodla studovat, jsem dostala následující odpověď: „*Vždycky jsem chtěla být doktorka, už od malička. Samozřejmě je strašně náročné studovat nejtěžší školu v republice a zároveň shánět každý měsíc peníze na nájem, ale vím, že to je jediná možnost. Kdybych teď jenom pracovala, možná by se povedlo poplatit dluhy, ale nikdy bych si nespĺnila sen a neměla bych ani šanci na to mít se dobře.*“

³² Žena 21 let, student, rozhovor ze dne 15. 3. 2021.

Další výjimkou je poskytování stipendia i při studiu na vysoké škole, běžně se nestává, že by studenti využívající službu měli takto vysoké ambice a za úspěch je považováno získání výučního listu. Studentka stipendium pobírá už od roku 2016, kdy byla na gymnáziu. Po neúspěšném pokusu dostat se na medicínu studovala půl roku obor zdravotní sestra, poté ze školy odešla, v tu chvíli bylo stipendium samozřejmě přerušeno. Na neúspěšný výsledek přijímacího řízení na medicínu měla jistě vliv i skutečnost, že i přes veškerou svojí snahu musela trávit mnoho času na brigádách. V dnešní době je respondentka úspěšnou studentkou druhého ročníku 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Výše stipendia byla s nástupem na vysokou školu zvýšena z 1 000 Kč na 2 000 Kč, což je už třetí výjimka.

Studentka se o možnosti obrátit se na organizaci dozvěděla přibližně ve třetím ročníku na gymnáziu, když musela svojí životní situaci sdělit třídní učitelce z toho důvodu, že byly požadovány příspěvky na maturitní ples, které si nemohla dovolit. Ta jí nasměřovala na Člověka v tísní a toho vyhledala, protože sháněla jakoukoli pomoc ať už finanční nebo materiální. Zařídila si schůzku na Berounské pobočce a dostala se do programu Stipendium. Pro udělení stipendia bylo potřeba dokládat, že peníze byly skutečně vynaloženy na náklady spojené se studiem. Respondentka dokládala účty za obědy, lístky na autobus a postupem času, když už pracovníci Berounské pobočky znali její příběh, stačilo jen posílat doklad o úhradě nájmu. Každý měsíc psala, co se ve škole povedlo, co se nepovedlo a čeho se obává. Jednou měsíčně se také scházela s pracovníci, se kterou probíraly její úspěchy či neúspěchy ve studiu a na základě toho jí byl každý měsíc vyplacen příspěvek.

Za standardní situace při studiu na střední škole je nárok na stipendium ověřován předložením vysvědčení na konci roku. To na vysoké škole není možné, tak byla zvolena jiná alternativa. Respondentka koncem každého semestru zasílá výpis ze školní aplikace a už nemusí pro získání stipendia každý měsíc sdělovat, jaké jsou její studijní výsledky. To prakticky ani není možné vzhledem k tomu, že je zkouškové období jen v určité části roku.

V čem ti program stipendium pomohl?

„Upřímně vůbec nevím, co bych bez těch peněz dělala. I když jsou to „jen“ dva tisíce měsíčně, znamená to pro mě o tři dny víc času na učení. S Člověkem v tísní jsem byla i na lyžáku a ten bych si určitě jinak nemohla dovolit. S tímhle příspěvkem a s tím co dostává máma od táty a za invalidní důchod dokážeme poplatit aspoň nájem a zbytek je na nás.“

5. 1. 5. 4. Podmínky pro působení na Berounsku

Na základě informací získaných z rozhovoru s ředitelkou Berounské pobočky Člověka v tísni vyplývá, že uživatelé se o poskytovaných službách v rámci Člověka v tísni dozvídají několika způsoby. Ve většině případů mají velmi dobrý přehled o možnostech pomoci vzhledem k informacím zveřejněným na webových stránkách, výborné spolupráci všech organizací i díky podpoře města, které pořádá informační akce. Snaha o rozšíření povědomí především mezi cílovou skupinu se dále děje prostřednictvím rozesílání informací přes sociální odbory, ostatní neziskové organizace či formou komunitní plánování. Zejména v době distanční výuky se velmi dobře osvědčila síť učitelů, kteří mají výborný přehled o sociální situaci žáků. Dále skvěle funguje řetězové předávání informací, kdy si o možnosti využití služby uživatelé jednoduše dají vědět mezi sebou. V neposlední řadě jsou potencionální uživatelé vyhledáváni v terénu, kdy pracovníci organizace obcházejí ubytovny, to v Berouně není téměř za potřebí.

5. 1. 5. 5. Srovnání poboček Kladno a Beroun

Na Kladně fungují především nízkoprahová zařízení, což znamená, že pracovníci tráví mnohem více času v terénu. Přístup sociálního odboru a města je vstřícnější v Berouně, který má i lepší pokrytí službami.

Osobní otázka: Proč práce zrovna v neziskové organizaci a ne ve veřejné správě nebo ve výdělečném sektoru?

„Studovala jsem sociální práce, protože jsem o to měla vždycky zájem. Zájem vidět jak lidé čelí nepřízni osudu. Zejména proto, že stále není společenský konsenzus na tom, že pomoc potřebují. Spousta lidí to vnímá tak, že je to cesta, kterou si vybrali a pomáhat někomu, kdo nemá příjmy nebo je v sociální nouzi z jiného důvodu není na místě. Přijde mi zajímavé podílet se tímto způsobem na rozšiřování obzorů společnosti. Lidé se díky nám dozvídají komu, a jak pomáháme. Tuto práci dělám už dvacet let a baví mě naše cílová skupina. Práci v neziskovce dělám hlavně proto, že potřebuji smysl a tady ho vidím. V Člověku v tísni jsem ráda, je tu dobré prostředí a organizace se o své zaměstnance stará.“³³

³³ Ředitelka pobočky Člověka v tísni pro Středočeský kraj Kateřina Hůlová, rozhovor ze dne 19. 3. 2021.

5. 2. Charita Česká republika

Jedná se o nejstarší dobročinnou organizaci v České republice. Vychází z křesťanských hodnot pomoci chudým a trpícím, její počátky můžeme datovat už do období první světové války. Její historie je dlouhá a plná zlomových bodů, které by si jistě zasloužily podrobnou analýzu, pro tu ale není bohužel v této práci prostor. Proto tedy uvedu jen základní zlomové okamžiky ve fungování Charity.

V období první republiky se Charita významně rozvíjela, vznikla celá charitní síť a díky vzniklé struktuře dokázala rychle reagovat i na situaci po konci druhé světové války. Rozmanitými způsoby pomáhala lidem zasaženým válkou, zřizovala vývařovny, poskytovala jak zdravotní, tak sociální pomoc a mnoho dalšího. Od roku 1948 bylo celé katolické charitě znemožněno působení ve zdravotních a sociálních službách, vybudovaná struktura byla zničena a na jejím místě vznikla jen jediná Česká katolická charita, jejíž působnost byla značně kontrolována a omezena.

Až od roku 1989 můžeme hovořit o vzniku Charity v návaznosti na dnešní činnost a hodnoty organizace. Ty se vyvíjely po celou historii a jejich základ byl stejný, ale až od roku 1989 se začala zakotvovat současná struktura. V dnešní době Charita ČR sdružuje a zastřešuje stovky institucí a má více než osm tisíc zaměstnanců ve 301 působištích. Svůj stávající název má až od roku 2007.³⁴

5. 2. 1. Dosah

Charita Česká republika, dále jen Charita se zaměřuje především na pomoc lidem v České republice. Dosah organizace je zprostředkován sítí arcidiecézních, diecézních, oblastních, městských a farních Charit včetně České katolické charity a Řeckokatolické charity. Přesto má i mezinárodní přesah a v roce 2019 zrealizovala více než sto projektů rozvojové a humanitární spolupráce. Navíc je členem mezinárodních organizací, díky čemuž je výsledek projektů efektivnější. Členství v organizacích Caritas Europa a Caritas Internationalis vzniklo roku 1995.³⁵

³⁴ Z historie Charity. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/historie/>

³⁵ Tamtéž

Působení Charity je zaměřeno krom České republiky na dalších 20 zemí a těmi jsou Bělorusko, Bolívie, Bulharsko, Ekvádor, Gruzie, Haiti, Indie, Irák, Kambodža, Kongo, Moldavsko, Mongolsko, Paraguay, Peru, Rumunsko, Thajsko, Uganda, Ukrajina, Zambie, Zimbabwe.³⁶ Provozovaná činnost se samozřejmě v jednotlivých zemích různí.

Charita jen v České republice podpoří ročně kolem 170 tisíc uživatelů a v zahraničí zrealizuje přibližně sto různých projektů hlavně za účelem humanitární pomoci a rozvojové spolupráce.

5. 2. 1. 1. Caritas Europa

Je mezinárodní síť 49 charitativních katolických organizací působících na evropském kontinentu. Pomoc je založena na principech katolického učení. Cílem je tedy péče o chudé a zranitelné a to bez ohledu na náboženské vyznání, pomoc cílí samozřejmě i na skupinu imigrantů. Caritas Europe dále podporuje i udržitelný rozvoj a ochranu životního prostředí. Hlavním smyslem je efektivní rozložení finančních prostředků s ohledem na jednotlivé problémy a komunikace s Evropskou unií a Radou Evropy. Tam se síť charitativních katolických organizací snaží dosáhnout realizace politických požadavků prostřednictvím společného sekretariátu. Je členem dalších celosvětových organizací s přesahem Evropy.³⁷

5. 2. 1. 2. Caritas Internationalis

Caritas Internationalis je celosvětové sdružení 160 organizací, jejichž činnost vyplývá z principů katolické víry. Svojí pomoc zaměřuje na chudé a slabé bez ohledu na vyznání náboženství nebo rasu. Cílem je „*vybudovat svět založený na spravedlnosti a bratrské lásce*“.³⁸

5. 2. 2. Činnost

Zaměření pomoci koresponduje s principy katolické víry, na kterých je Charita založena. Cílovou skupinou jsou tak lidé chudí, nemocní, staří a dalo by se říci, že každý kdo se nachází v tíživé životní situaci bez ohledu na víru. Agenda se dá rozdělit především na činnost v České republice, která je primárním cílem a na činnost v zahraničí. Podrobněji viz následující kapitoly.

³⁶ Výroční zpráva. *Charita Česká republika* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/vyrocní-zpravy/>

³⁷ Who we are. *Caritas europa* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.caritas.eu/who-we-are/>

³⁸ Who we are. *Caritas* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.caritas.org/who-we-are/>

5. 2. 2. 1. Sociální služby

Sociální a zdravotní služby jsou poskytovány v několika formách a několika způsoby. Tato část činnosti Charity má za cíl pomáhat lidem zdravotně postiženým, nevléčitelně nemocným, lidem bez domova, obětem domácího násilí i cizincům. Kromě těchto standardních druhů poskytované pomoci Charita v ČR pomáhá i při mimořádných událostech a to vše prostřednictvím poradenství, zajištění bydlení či formou jiné sociální péče.

Služeb sociální péče jen za rok 2019 využilo téměř třicet tisíc klientů, přiměřeně stejného využití služeb Charita dosahuje každý rok. Pomoc je zajišťována především prostřednictvím terénní pečovatelské služby, osobních asistencí, odlehčovacích službami a vzniklými domovy pro seniory, denními stacionáři a charitním bydlením. Složkou sociální péče je i sociální prevence, která má dosah každoročně asi 45 000 uživatelů. Od výše zmíněných služeb se liší především tím, že pomáhá překonat tíživou situaci matkám nebo otcům s dětmi a lidem bez domova, tak že mohou využívat prostor určených k noclehu, bydlení či přípravě jídla a zajištění hygienických potřeb. Dále pracovníci pomáhají s komunikací s úřady, zajištěním bydlení nebo zaměstnání. Děti a mládež mohou využít nízkoprahová centra a dále v prevenci rizikového chování fungují i terénní programy a telefonická krizová pomoc.³⁹

5. 2. 2. 2. Zdravotní služby

V této oblasti je Charita největším soukromým poskytovatelem služeb v České republice s dosahem 55 tisíc uživatelů ročně. Pro zabezpečení fungování služeb slouží personál 1582 sester pracujících v 218 zdravotních zařízeních. Mimo ambulantní péče je poskytována i domácí forma zdravotní nebo hospicové péče. Domácí zdravotní péče je hrazena ze zdravotního pojištění, klienti tak mají možnost setrvávat doma se zdravotními problémy, které by bez pomoci sester vyžadovaly přítomnost v nemocnici. Domácí zdravotní péči se věnuje 880 zdravotních sester a jen za rok 2019 absolvovaly 1 410 976 návštěv.⁴⁰

³⁹ Sociální služby. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/doma/socialni-sluzby/>

⁴⁰ Zdravotní služby. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/doma/zdravotni-sluzby/>

Hospicová péče je v porovnání s domácí zdravotní péčí službou menšího rozsahu. Vytížení je celkem 377 sester. Dělí se na domácí, kdy zdravotní sestry pečují o umírající uživatele v posledních částech jejich života v místě jejich bydliště a na mobilní specializovanou paliativní péči, která není plně hrazena zdravotní pojišťovnou. Dále Charita disponuje čtyřmi lůžkovými hospici s kapacitou 140 lůžek, jejichž funkci zajišťuje 82 zdravotních sester a má k dispozici téměř padesát charitních domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem.⁴¹

5. 2. 2. 3. Humanitární a rozvojová spolupráce v zahraničí

Přestože hlavním působištěm pomoci je Česká republika, Charita za rok 2019 zrealizovala celkem 102 projektů za 230 milionů Kč i v zahraničí. Tam služby cílí právě na rozvojovou a Humanitární spolupráci.

Humanitární pomoc je zaměřena na obyvatelstvo postižené válečným konfliktem nebo přírodní katastrofou. V reakci na situaci je předmětem činnosti zabezpečení základních životních potřeb a nutné pomoci. To se děje pomocí obnovy obydlí, která probíhají tak, že Charita dodává především materiál potřebný pro rekonstrukce. Obnova zdrojů obživy je dalším bodem humanitární spolupráce a to hlavně s důrazem na trvale udržitelné a ekologické zemědělství. Dalšími složkami jsou potravinová pomoc a zabezpečení hygienických podmínek a zdravotní péče. Posledním bodem humanitární pomoci je poradenství a pomoc v právním i psychosociálním ohledu.⁴²

Rozvojová spolupráce bojuje s problémy rozvojových zemí s pomocí místních obyvatel a to systematickým a udržitelným způsobem. Má několik úrovní, první je budování zdrojů obživy. K tomu dochází formou podpory drobného podnikání či zemědělství, seznámením obyvatelstva s inovativními technologiemi. Další úrovní jsou zdravotní a sociální služby. Předmětem tohoto druhu pomoci je snaha o zvýšení kvality zdravotních služeb.⁴³

⁴¹ Zdravotní služby. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/doma/zdravotni-sluzby/>

⁴² Humanitární pomoc. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://svet.charita.cz/jak-pomahame/humanitarni-pomoc/>

⁴³ Rozvojová spolupráce. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://svet.charita.cz/jak-pomahame/rozvojova-spoluprace/>

5. 2. 3. Struktura

Charita Česká republika je církevní právnickou osobou zřízenou podle zákona 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů Českou biskupskou konferencí. Zaměstnává necelých devět tisíc zaměstnanců po celém světě a využívá pomoci desítek tisíc dobrovolníků.⁴⁴

Je sdružením dvou arcidiecézních, šesti diecézních charit a dalších charitativních církevních právnických osob, proto je její struktura specifická. Arcidiecézní charity koordinují činnost v mezích působnosti jednotlivých arcibiskupství a diecézní v působnosti biskupství, jejichž prostorové vymezení zhruba odpovídá ohrazení krajů. Ve Středočeském kraji je 24 charit, z toho jev působnosti Arcidiecézní Charity Praha 23 a to jsou: Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, Čelákovice, Český Brod, Dobříš, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Lysá nad Labem, Mnichovice, Mníšek pod Brdy, Neratovice, Nové Strašecí, Nymburk, Příbram, Rakovník, Řevnice, Říčany u Prahy, Slaný, Starý Knín, Vlašim. Poslední charitou ve Středočeském kraji je Mladá Boleslav, která už spadá pod působnost diecézní charity Litoměřice.

Organizační síť tvoří celkem 301 pracovišť ve formě arcidiecézních, diecézních, městských, farních charit, Dále Česká katolická a Řeckokatolická charita, první zmíněnou lze rozdělit na devět středisek a druhou na tři oblastní charity. Charitou Beroun se budu zabývat podrobněji v dalších částech práce.

5. 2. 3. 1. Ředitel

Statutárním orgánem je ředitel, kterým je dnes Lukáš Curylo. Ředitel za organizaci jedná navenek sám, až na výjimky. Ředitele jmenuje i odvolává Česká biskupská konference. Dále řídí sekretariát Charity, jedná se sdělovacími prostředky, plní úkoly Rady ředitelů.

5. 2. 3. 2. Rada ředitelů

Rada ředitelů je nejvyšším orgánem Charity ČR a jsou v ní zastoupeni všichni členové prostřednictvím statutárních orgánů, předsedá jí ředitel Charity ČR. Jednání probíhají v souladu s jednacím řádem a zasedání se koná dvakrát ročně. Náplní činnosti je především vykonávání dohledu nad dodržováním principu územní působnosti členů a jejich složek. Dále je odpovědná za plnění úkolů uložených Plenárním zasedáním České biskupské konference.

⁴⁴ Kdo jsme. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/>

Do dalších pravomocí Rady ředitelů patří navrhování stanov, jednacích řádů, přijetí nových členů a rušení členství. Prostřednictvím ředitele pak předkládá České biskupské konferenci ke schválení návrh rozpočtu a návrh vyúčtování výsledků hospodaření za každý kalendářní rok. Stanovuje výši příspěvků členů, projednává a schvaluje strategický plán a plán činnosti, projednává legislativní záměry i výroční zprávu a řeší další zásadní otázky. Dále projednává a schvaluje spolupráci s partnerskými organizacemi, kontroluje dodržování povinností členů v souladu se stanovami, a usiluje o dobré jméno organizace.

5. 2. 3. 3. Prezident

Prezidentem Charity ČR je v dnešní době Mons. Pavel Posád je jmenován a odvoláván Českou biskupskou konferencí, které také odpovídá za vedení duchovní služby v Charitě ČR. Dále také předsedá radě prezidentů.

5. 2. 3. 4. Rada prezidentů

Je duchovním centrem zodpovědným za pastorační činnost Charity. Hlavním posláním je projednávání a schvalování záležitostí morálně-duchovního charakteru a organizace aktivit vedoucích k posílení spirituality pracovníků.

5. 2. 3. 5. Revizní komise

Revizní komise je nejméně tříčlenným orgánem, který je jmenován a odvoláván Českou biskupskou konferencí.⁴⁵

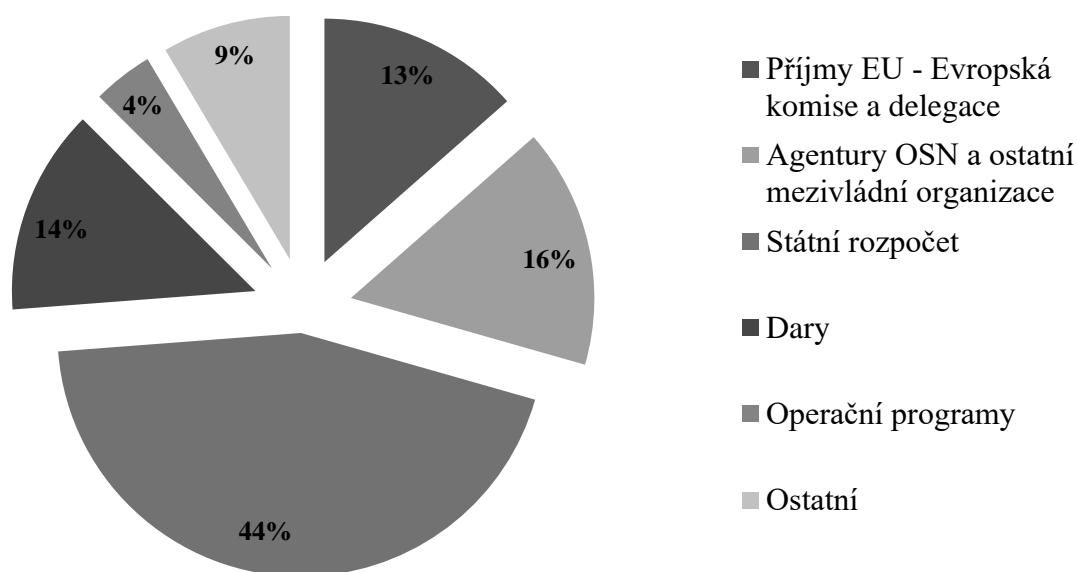
5. 2. 4. Financování

Dostupná data o finančních zdrojích Charity Česká republika nezahrnují projekty diecézních ani arcidiecézních charit. Důvodem je oddělené financování projektů a získávání finančních zdrojů. Samotná Charita ČR se zaměřuje především na zahraniční projekty, tudíž je hlavní náplní její činnosti humanitární a rozvojová pomoc. Jednotlivé diecéze a arcidiecéze poté zabezpečují zejména služby v rámci České republiky. Celkové zdroje na financování zahraničních projektů v roce 2019 byly 148 894 497 Kč. Z toho největší část tvořily příspěvky ze státního rozpočtu v celkové hodnotě 66 070 490 Kč. V rámci toho poskytla Česká rozvojová agentura 52 143 541 Kč, Ministerstvo zahraničních věcí 2 000 000 Kč a Ministerstvo vnitra 11 926 949 Kč.

⁴⁵ Stanovy. *Charita Česká republika* [online]. 23. 1. 2018.[cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/res/archive/014/001672.pdf?seek=1576586037>

Druhou nejvýznamnější část finančních zdrojů tvořily příspěvky agentury OSN v celkové hodnotě 23 682 705 Kč. Dary získané formou Tříkrálové sbírky 3 903 244 Kč, Humanitární sbírky 8 872 189 Kč a příspěvkem Česká biskupská konference 7 572 513 Kč celkem představovaly 20 347 946 Kč. Jen o jedno procento méně tedy 20 118 484 Kč přispěla Evropská komise. Ostatní zdroje dosáhly hodnoty 12 709 056 Kč a Operační programy jako nejnižší část zdrojů přinesly do rozpočtu 5 965 816 Kč.

5. 2. 4. 1. Celkový přehled finančních zdrojů pro rok 2019

Obr. 3- sestavila autorka⁴⁶

5. 2. 4. 2. Využití finančních prostředků

Finanční prostředky získané v rámci Charity ČR byly využity na humanitární a rozvojovou činnost v zahraničí jak už bylo zmíněno výše. Charita zrealizovala za rok 2019 desítky projektů po celém světě. Pro příklad v Gruzii propagovala rozvoj venkova vytvořením strategie pro udržitelný rozvoj, v Kambodži zlepšení kvality poskytované zdravotní péče ve třech nemocnicích. V Zambii jsou v první řadě realizovány projekty zaměřené na podporu

⁴⁶ Výroční zpráva. *Charita Česká republika* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/vyrocní-zpravy/>

uprchlíků z Demokratické republiky Kongo, kteří v zemi žijí v tristních podmínkách často bez jakéhokoliv sociálního zabezpečení.⁴⁷

5. 2. 5. Charita Beroun

Charita Beroun je samostatnou organizační jednotkou církve s vlastní právní subjektivitou. Vznikla 28. 11. 1993 a k dnešnímu dni poskytuje deset registrovaných služeb. Jedná se o farní charitu a je součástí charitní sítě, kterou zastřešuje Charita Česká republika. Organizačně spadá do působnosti arcidiecézní charity Praha, která koordinuje rozdělení služeb mezi jednotlivé městské a farní charity. Městské a farní charity služby následně provozují a spravují nezávisle na arcidiecézní charitě, což je i případ Berounska. Ročně pomoc Charity Beroun využívá více než 1400 klientů a zaměstnává přes sto pracovníků. Její poslání jednoznačně plyne z jejího motto: „*Cílem našeho konání je pomáhat lidem tam, kde jejich síly selhávají*“.⁴⁸

Získávání finančních zdrojů si organizace zabezpečuje samostatně a nezávisle na Charitě ČR. Hlavními podporovateli jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí, Středočeský kraj, město Beroun, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Arcibiskupství pražské, Evropský sociální fond a desítky různých nadací. Charita Beroun by se také neobešla bez dárcovských příspěvků, které v roce 2019 přesahovaly milion korun.⁴⁹

Při poskytování služeb se pracovníci řídí několika zásadami, které přispívají k důvěryhodnosti organizace a tím pádem i k efektivnějšímu dopadu na uživatele. Zásadami jsou především respekt k osobnosti a situaci uživatele, dobrovolnost, diskrétnost a podpora samostatnosti.

Náplň činnosti se dělí do tří hlavních skupin. První je péče o děti a rodinu, ta se zaměřuje na sociálně znevýhodněné rodiny. Dále organizace pomáhá osobám bez domova, kdy se snaží o jejich začlenění do společnosti a pracovního procesu. V neposlední řadě poskytuje služby pro seniory a zdravotně handicapované, které mají mít za cíl zachovat kvalitu jejich života. Podrobněji viz jednotlivé služby níže.

⁴⁷ Výroční zpráva. *Charita Česká republika* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/vyrocní-zpravy/>

⁴⁸ O nás. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/o-nas/>

⁴⁹ Výroční zpráva. *Charita Beroun* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/dokumenty-kategorie>

5. 2. 5. 1. Péče o děti a rodinu

Péče o děti a rodinu zabezpečuje Azylový dům sv. Josefa, Dětská skupina Beránek a sociálně aktivizační služba Betlém.

5. 2. 5. 1. 1. S. A. S. Betlém

Zkratka je označením sociálně aktivizační služby. Ta má za cíl poskytnout rodinám pomoc při dlouhodobě tíživé životní situaci a to přímo na místě, kde žijí. Jedná se tedy o terénní službu cílenou na rodiny s nezletilými dětmi, které jsou z nějakého důvodu vyloučeny ze společnosti. Jedinou podmínkou pro poskytnutí služby je slušné, zejména neagresivní chování uživatele, služba je dobrovolná a lze od ní kdykoli odstoupit. Cílem je zapojit rodinu, především rodiče, do společnosti a to tak, že se naučí základům finanční gramotnosti, zvládat péči o děti a komunikovat žádoucím způsobem.⁵⁰

V rámci této činnosti jsou poskytovány následující služby. Sociální poradenství, aktivizační a výchovně vzdělávací činnost, která se snaží dosáhnout slušného chování a vyjadřování, pomoc s nastavením rodinného rozpočtu a s výchovou dětí. Dále zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, což spočívá v doprovázení rodičů s dětmi do školy či k lékaři. Sociálně terapeutické činnosti pomáhající s nastavením chodu domácnosti, sestavením rodinného rozpočtu, vystupování na veřejnosti. Poslední službou je v rámci S.A.S. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, což spočívá v podpoře při hledání bydlení či zaměstnání a pomoci s komunikací.

Další možnou složkou je výdej potravinové pomoci a zabezpečení materiální pomoci, především ošacení a hygieny.

5. 2. 5. 1. 2. Azylový dům sv. Josefa

Azylový dům pro rodiny s dětmi v tísní je situován v Lochovicích, disponuje kapacitou 30 lůžek, které jsou součástí celkem šesti pokojů. Na místě se nachází i funkční zázemí a to v podobě společenské místnosti a velké zahrady s dětským hřištěm. K dispozici jsou rodinám prostory pro přípravu jídla a hygienu. Služba je poskytována z pravidla na dobu nepřesahující jeden rok. Ubytování je nutno hradit, není poskytováno zdarma. Cena za den je nově nastavena od 1. 4. 2021 na 100 Kč za dospělé osobu a 70 Kč za dítě. Za rok 2019

⁵⁰ S.A.S. Betlém (sociálně aktivizační služba). *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pece-o-deti-a-rodinu/betlem-centrum-pro-rodinu-a-deti/>

službu využilo 109 klientů v rámci ubytování pro rodiny a 14 žen ohrožených domácím násilím, což vypovídá o potřebnosti azylového domu.

Cílovou skupinou jsou plnoletí rodiče ohrožení domácím násilím, kteří momentálně nemají možnost jiného bydlení. Služba se snaží dosáhnout samostatnosti rodiny, toho aby byli rodiče schopni se postarat o rodinu a žít obvyklým způsobem, zajistit si příjem a bydlení. Proto je poskytována i pomoc při hledání zaměstnání, bydlení, při komunikaci s úřady a v rodině.⁵¹

Od začátku roku 2016 byla služba rozšířena o pět lůžek pro ženy ohrožené domácím násilím. Účelem je poskytnout pomoc plnoletým ženám, které se nacházejí v nepříznivé životní situaci prostřednictvím poskytnutí zázemí. Cílem je dopomoci ženám k zajištění vlastního bydlení, trvalého příjmu a celkovému zvládnutí životní situace.⁵²

Podmínkou poskytnutí služby je vlastnictví platného občanského průkazu nebo pasu žadatele o službu. V případě rodin s dětmi, je nutno doložit i totožnost dětí. Dalším postupem je podat žádost o konzultace se sociální pracovníci, osoby nebudou přijaty dříve než šest měsíců od ukončení předchozího pobytu. Dále je zde povinnost chovat se v souladu s vnitřními předpisy azylového domu. Zájemce nebude přijat, pokud jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí ústavní péče ve zdravotnickém zařízení.

5. 2. 5. 1. 3. Dětská skupina Beránek

Dětská skupina je projektem podpory rodin s dětmi a rovných příležitostí žen a mužů. Realizace probíhá za podpory Evropského sociálního fondu v rámci operačního programu Zaměstnanost. Náplní je hlídání dětí v předškolním věku a to za 250 Kč na den, kdy mají děti zaplacené i jídlo a při dlouhodobém využívání služby lze dohodnout slevu 10% na měsíc. Dítě lze do skupiny umístit na celý den, jen na dopoledne nebo odpoledne, ale i jednorázově.

Jedinou podmínkou, kterou rodiče musí splnit, je prokázání probíhající rekvalifikace, hledání práce či jejího vykonávání. Služby využilo za rok 2019 45 dětí a je zde snaha o rozšíření kapacity, na kterou se nedaří sehnat finanční prostředky.⁵³

⁵¹ Azylový dům pro matky a otce s dětmi. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pece-o-deti-a-rodinu/azylovy-dum-pro-matky-otce-s-detmi/>

⁵² Azylový dům pro ženy v tísni. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pece-o-deti-a-rodinu/azylovy-dum-pro-zeny-v-tisni/>

⁵³ Dětská skupina Beránek. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/detska-skupina-beranek/>

5. 2. 5. 2. Pomoc osobám bez domova

Pomoc lidem bez domova je největší částí činnosti Charity Beroun co do počtu poskytovaných služeb. Lidé mají možnost ubytování nebo jen noclehu za finanční poplatek. Dále organizace nabízí celou řadu nezaplatněných služeb, jako jsou denní centra či možnost využít prostor pro přečkání mrazivé noci v zimě.

5. 2. 5. 2. 1. Azylový dům sv. Jakuba pro muže

V rámci azylového domu fungují dvě služby a to právě azylový dům a noclehárna. Budova se nachází v Berouně a cílem je zajištění přístřeší pro dospělé muže bez domova. Podmínkou poskytnutí služby je vlastnictví platného občanského průkazu nebo pasu žadatele o službu, podání žádosti o konzultace se sociální pracovníci a chování se v souladu s vnitřními předpisy azylového domu. Záměnce nebude přijat, pokud jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí ústavní péče ve zdravotnickém zařízení.

Kapacita azylového domu je 11 lůžek za cenu 100 Kč na den. Klienti mají možnost využít sociálního poradenství, pomoci při uplatnění osobních práv a zájmů. Služba je poskytována nejčastěji na dobu kratší než jeden rok. Součástí budovy jsou prostory vybavené pro přípravu stravy a pro osobní hygienu.⁵⁴

K využití noclehárny slouží pokoj se šesti lůžky a je možné ho obývat jen v čase od 18:00 do 9:00. Osoby využívající službu mají k dispozici kromě běžného vybavení pokoje i vybavení pro vykonání osobní hygieny a je zde případná možnost materiální či potravinové pomoci. Noclehárnu lze využívat na základě uzavřené smlouvy na 30 dní s garancí 10 noclehů za cenu 35 Kč za nocleh.⁵⁵

5. 2. 5. 2. 2. Denní centrum pro osoby bez přístřeší

Charita Beroun provozuje dvě denní centra a to v Hořovicích a v Berouně. Účelem služby je zabezpečení základních životních potřeb a podpora při ztrátě bydlení pro dospělé muže a ženy. Kapacita centra je 20 osob v Berouně a 15 osob v Hořovicích. Prostory jsou pro tyto účely vybaveny jídelními stoly, počítačem s přístupem na internet, televizí, mikrovlnou troubou a dále mají uživatelé zabezpečené podmínky pro osobní hygienu. Předpokladem využití služby je schopnost osoby domluvit se Česky nebo mít tlumočníka a chovat se

⁵⁴ Azylový dům pro muže. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pomoc-osobam-bez-domova/azylovy-dum-pro-muze/>

⁵⁵ Noclehárna. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pomoc-osobam-bez-domova/nocleharna/>

v souladu s vnitřními předpisy. Přístup není umožněn osobám trpícím vážnou přenosnou chorobou. V centru je dále možnost poskytnutí stravy za poplatek.⁵⁶

V prostorách denních center je také realizována služba „Teplá židle“. Ta je spuštěna v případech, že přes noc opakovaně klesají teploty pod bod mrazu a osoby bez domova mají možnost přečkat noc v teple.⁵⁷

5. 2. 5. 2. 3. Sociální rehabilitace

Sociální rehabilitace je bezplatná terénní služba cílicí na osoby starší 18 let, která má za cíl motivovat osoby ohrožené sociálním vyloučením, aby zvládaly úskalí běžného života a dokázaly řešit problémy, věděli kam se obrátit pro pomoc. Součástí je podpora při hledání bydlení, práce, dluhové poradenství i sociální poradenství.⁵⁸

5. 2. 5. 2. 4. Terénní program pro osoby bez přístřeší

Cílovou skupinou jsou lidé žijící na ulici a hlavním účelem je zmírnit rizika spojená s bezdomovectvím a to především pomocí informování o možnostech využití služeb. Osoby jsou aktivně vyhledávány zaměstnanci a předpokladem pro poskytnutí pomoci je především neagresivní chování. Terénní program působí v okolí Hořovic a Berouna a jen v roce 2019 službu poskytl 153 uživatelům. Konkrétně je pomoc realizována formou poradenství i materiálním zabezpečením životních potřeb osob prostřednictvím poskytnutí potravin, hygienických potřeb, oblečení či spacáků.⁵⁹

5. 2. 5. 3. Služby pro seniory

Třetí a poslední kategorií služeb nabízených Charitou Beroun jsou služby pro seniory. Hlavním posláním je zabránit sociálnímu vyloučení cílové skupiny a v souvislosti s tím i hrozbě psychických problémů pramenících ze sociální izolace. To se děje prostřednictvím organizování aktivit, pomoci při zdravotním hendikepu a umožnění setkávání s lidmi podobného věku.

⁵⁶ Denní centrum pro osoby bez přístřeší. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pomoc-osobam-bez-domova/denni-centrum-pro-osoby-bez-pristresi/>

⁵⁷ Teplá židle. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pomoc-osobam-bez-domova/tepla-zidle/>

⁵⁸ Sociální rehabilitace. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pomoc-osobam-bez-domova/socialni-rehabilitace/>

⁵⁹ Terénní program pro dospělé. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/pomoc-osobam-bez-domova/terenni-program-pro-dospele/>

5. 2. 5. 3. 1. Domov sv. Anežky České

Domov pro seniory se zvláštním režimem je specializovaný na osoby s poruchami paměti. Ulehčuje životy rodinám, jejichž členy postihla demence. Disponuje kapacitou 11 lůžek s profesionální 24 hodinovou péčí a venkovními prostory. Personál si zakládá na důstojném a vlídném přístupu, díky kterému v Domově panuje rodinné prostředí. V roce 2019 služeb využilo 16 uživatelů.⁶⁰ Služba je zpoplatněna a cena je stanovena v ceníku služeb, nastavení ceny není fixní, protože uživateli musí vždy zůstat 15% jeho příjmu, jinak se stanovená částka krátí. V případě, že krácení ceny není potřeba, činí orientační sazba za měsíc 11 400 Kč.⁶¹

V rámci Domova sv. Anežky České funguje i služba denního stacionáře, jehož kapacita je 10 osob na den. Účelem je program zabezpečující aktivní využití času a navázání sociálního kontaktu. Stacionář mohou navštěvovat i osoby, které potřebují pomoci v běžných denních aktivitách z důvodu zdravotního omezení. V reakci na opatření spojená s pandemií je služba stacionáře přerušena od 13. 3. 2020.⁶²

5. 2. 5. 3. 2. Sociálně aktivizační služba pro seniory a osoby se ZP

Cílovou skupinou služby jsou kromě seniorů i osoby se ZP a to od 19 let. Několikrát měsíčně jsou v rámci této služby organizovány schůzky za účelem zprostředkování sociálního kontaktu uživatelů a procvičování jejich dovedností. Snaha aktivního zapojování cílové skupiny do připravených programů vede k prodloužení doby, kdy mohou žít plnohodnotný život v domácím prostředí. V roce 2019 využilo možnost trénování paměti a pomoci s orientací v současném světě pomocí této služby 19 uživatelů. Samozřejmostí je profesionální přístup pracovníků a součástí je sociálně terapeutická činnost a pomoc při obstarávání záležitostí.⁶³

⁶⁰ Výroční zpráva. *Charita Česká republika* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/vyrocní-zpravy/>

⁶¹ Ceník služeb. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/res/archive/036/003958.pdf?seek=1452758020>

⁶² Denní stacionář. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/sluzby-pro-seniory/denni-stacionar/#!prettyPhoto>

⁶³ Výroční zpráva. *Charita Česká republika* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/vyrocní-zpravy/>

5. 2. 5. 3. 3. Charitní pečovatelská služba

Pečovatelská služba se zaměřuje na osoby starší 18 let se sníženou soběstačností i na rodiny s dětmi do šesti let. V roce 2019 byla služba využita 49 uživateli a je provozována v Berouně a okolí do 15 km. Záměrem je pomoci při zvládnání běžných činností a je možné využít i aktivní trénink paměti, cvičení či přepravu autem za účelem obstarání požadavků klienta. Služba je hrazená a hodinová sazba činí 130 Kč při obstarávání standardních úkonů týkajících se péče o klienta a 230 Kč pokud je do péče zahrnuto i cvičení či doprovod. Dále se do ceny započítává i příspěvek za jízdu autem dle najetých kilometrů.⁶⁴ Dále Charita nabízí odlehčovací službu. V rámci které se pracovníci starají o uživatele v době, kdy osoba, která o něj standardně pečuje, potřebuje vyřídit jiné záležitosti. Tohoto druhu pomoci v roce 2019 využily 4 osoby. Poslední službou v této kategorii je služba osobní asistence, v rámci které jsou klienti doprovázeni při obstarávání záležitostí.

5. 2. 5. 3. 4. Ostatní činnosti

V rámci Charity Beroun funguje i právní poradna v Hořovicích a tři Obchody Dobré vůle, které prodávají darované knihy či oblečení za účelem získání financí pro chod organizace. Další složkou činnosti je šicí dílna umožňující osobám se zdravotním postižením vykonávání pracovní náplň. Výrobky se poté prodávají na trzích a výtěžek se opět použije na zabezpečení chodu organizace.

⁶⁴ Charitní pečovatelská služba. *Charita Beroun* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/sluzby-pro-seniory/charitni-pecovatelska-sluzba/>

5. 3. Srovnání

Dle registru poskytovatelů sociálních služeb⁶⁵ je v okrese Beroun registrováno celkem 71 služeb, které jsou rozděleny do 22 druhů. To znamená, že je oblast skvěle pokryta všemi potřebnými druhy pomoci. Z toho Charita Beroun nabízí 10 druhů registrovaných služeb a těmi jsou: azylové domy, denní stacionáře, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy, domovy se zvláštním režimem, nízkoprahová denní centra, noclehárny, pečovatelskou službu, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením a sociální rehabilitace.

Oproti tomu Člověk v tísni nemá v okrese Beroun zaregistrovanou žádnou službu. V okrese se dlouhodobě nedaří dosáhnout registrování služby, právě z důvodu jejich stávajícího počtu. To má negativní vliv na získávání finančních prostředků. Jedná se o časově náročný proces, který závisí na rozhodnutí kraje. V případě zapojení se do krajské sítě služeb by pak organizace měla udržitelné financování projektů z krajských dotací i z příspěvků Evropského sociálního fondu.

Na základě srovnání poskytovaných služeb jsem došla k závěru, že každá ze zkoumaných organizací pokrývá jiné požadavky společnosti a tím se vzájemně doplňují. V případě, že se uživatel obrátí na jednu z organizací a ta nebude schopná vyhovět jeho potřebám, je běžnou praxí poskytnout kontakt a informace o poskytování služeb druhé z organizací.

5. 3. 1. Cílová skupina

Člověk v tísni i Charita jsou členy mezinárodních organizací, kde se věnují především humanitární a rozvojové činnosti, Člověk v tísni navíc věnuje velkou část své činnosti v zahraničí i boji za lidská práva. V rámci ČR se náplň liší v tom, že Charita je především poskytovatelem zdravotních a sociálních služeb. Oproti tomu se Člověk v tísni věnuje spíše sociálním pracím a poradenství či vzdělání a osvětě.

⁶⁵ Beroun, Středočeský kraj. *Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do;jsessionid=0FEFA79827967D665A233B0AC1AFF450.node1?SUBSESSION_ID=1616504237272_1

Odlišnosti v náplni činnosti jsou velice výrazně vidět i na Berounsku. Vzhledem k nim mají organizace i odlišné cílové skupiny. Charita Beroun cílí především na lidi bez domova a na pomoc seniorům. Oproti tomu dluhové poradenství, karierní poradenství a podpora vzdělávání Člověka v tísní je zaměřena na lidi, kteří jsou ve finančních nesnázích, ale přesto mají zpravidla alespoň střechu nad hlavou. Proto je náplní činnosti především snaha o smazání rozdílů mezi lidmi v sociální tísní a jejich vrstevníky.

5. 3. 2. Typologie

Obě neziskové organizace jsou v rámci vymezení účelu všeobecně prospěšné. Člověk v tísní je zřízen ve formě obecně prospěšné společnosti podle již zrušeného zákona o obecně prospěšných společnostech. Charita Beroun je zřízena podle zákona o církvích a náboženských společnostech viz kapitola číslo 4: Typologie dle legislativní formy.

5. 3. 3. Financování

Vzhledem k tomu, že jsou neziskové organizace do značné míry odkázány na dary a jiné formy příspěvků, zakládají si na důvěryhodnosti a vstřícném přístupu, protože jedině tak mohou přilákat donory a získat potřebné finanční prostředky. Obě organizace si shánějí finanční zdroje převážně samy v místě jejich působnosti, ale dostávají i příspěvky z centrálních poboček. Vždy je hlavním cílem zajištění udržitelného financování projektu.

5. 3. 4. Dosah a personální zajištění

Charita ČR disponuje 8 800 zaměstnanci spolu s desítkami tisíc dobrovolníků⁶⁶ a její služby mají dopad na téměř 170 tisíc lidí ročně po celé republice, k tomu realizuje desítky projektů v zahraničí. Působí ve všech krajích republiky a má 301 pracovišť. Jen Berounská pobočka ročně poskytne pomoc čtrnácti stům klientů a zaměstnává více než sto pracovníků a využívá pomoci desítek dobrovolníků.

Člověk v tísní disponuje 1 489 zaměstnanci a využívá pomoci přibližně 300 dobrovolníků, jen v roce 2019 organizace přímo pomohla 3 390 777 lidem. Působí v sedmi krajích a má celkem 50 poboček. Berounská pobočka má šest zaměstnanců, 20 dobrovolníků a za rok 2019 pomohla 110 lidem.

⁶⁶ Kdo jsme. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/>

ZÁVĚR

První teoretická část bakalářské práce se zabývá uchopením pojmu neziskového sektoru, vymezením prostoru v rámci národního hospodářství, právním zakotvením sdružovacího práva a typologií dle právní formy. V rámci typologie jsou blíže popsány jednotlivé formy sdružení osob. Cílem bylo především uchopení neziskového sektoru a jeho bližší popsání.

Druhá část je věnována srovnávací případové studii Člověka v tísní a Charity Česká republika. Cílem bylo zachytit odlišnosti organizací z pohledu struktury, financování i činnosti na mezinárodní úrovni, v České republice s akcentem na Středočeský kraj a v okrese Beroun. Dalším cílem bylo prostřednictvím popsání konkrétních případů osob využívajících služby zachytit dopad na jednotlivce. Z toho důvodu jsem se snažila domluvit rozhovory s uživateli služeb, ale vzhledem k diskrétnosti organizací se mi nepovedlo získat kontakty na klienty. Rozhovor byl tedy veden jen s jedním uživatelem na základě mých informací o tom, že služby využívá.

Na základě srovnávací studie jsem dospěla k překvapivému závěru a tím je, že organizace na Berounsku nabízí různé služby, mají odlišné složení uživatelů a jejich cílová skupina je diametrálně odlišná. Každá z organizací poskytuje na Berounsku jiné služby, v důsledku čehož se doplňují a zabezpečují dostatečné pokrytí okresu potřebnými službami. Bakalářská práce nabízí prostor pro další rozpracování, kdy by bylo přínosné získat kontakty na více uživatelů služeb a zachytit tak dopad na jednotlivce i ve více případech. Domnívám se, že by se toho dalo dosáhnout v době, kdy nebude pandemie Covid-19 bránit osobnímu kontaktu.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce pojednává o poslání neziskového sektoru v současné společnosti. V první teoretické části se zabývám uchopením pojmu neziskového sektoru, vymezením prostoru pro neziskový sektor v rámci národního hospodářství, vztahem mezi neziskovým sektorem a veřejnou správou. Navazuje právní zakotvení svobody sdružování v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a v Listině základních práv a svobod. Další část je věnována typologii z legislativního hlediska.

V druhé praktické části popisují fungování dvou významných neziskových organizací v rámci případové studie, jejímž účelem je komparace Člověka v tísní a Charity Česká republika. Pro tento účel byly využity dostupné informace a data především z roku 2019, dva rozhovory se zaměstnanci organizací a jeden s uživatelem služeb. V případové studii je srovnáváno poslání organizací, struktura a financování. Dále je předmětem komparace činnost na mezinárodní úrovni, v České republice s akcentem na Středočeský kraj a v okrese Beroun. Následně je prostřednictvím popsání konkrétních případů osob využívajících služby zachycen dopad na jednotlivce. Výsledkem je zjištění, že i přes velmi podobný cíl a účel se obě zkoumané organizace věnují rozdílným druhům služeb a z toho důvodu mají i odlišné cílové skupiny, což se výrazně projevuje i na Berounsku.

SUMMARY

This bachelor thesis discusses a role of non-profit sector in current society. The bachelor thesis starts with a theoretical section which is divided into three chapters. In the first, more general chapter, the thesis consists of what actually non-profit sector is, what is its role in national economy and how its relationship with public administration looks like. Second chapter describes legal foundations of right of association which can be found in European Convention for the protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and Charter of Fundamental Rights and Freedoms. Last chapter of theoretical section is dedicated to typology of non-profit organizations with focus on legislative differences.

In the second, practical section, author describes functioning of two important non-profit organizations People in need and Charity of Czech republic. In this section author used comparative method with special focus on purpose, structure, financing and activity on European, regional and local level. The regional level is represented by Středočeský kraj and local level by Beroun district, both are administrative areas of the Czech republic, Středočeský kraj being of higher authority. Data used in this comparison comes from open sources of both non-profit organizations mentioned above. In addition, author conducted two interviews with employees of non-profit organizations in question and one interview with user of services that both non-profit organizations provide. In the end, author presents several cases of people to whom both organizations provided its services. This resulted in finding that even though both organizations in question have similar purpose and goals they provide different services which in consequence leads to difference in groups they are targeting. This difference is especially visible on local level, in this case in Beroun district.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. Nevýdělečné organizace v teorii. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-799-7.

DUBEN, Rostislav. Neziskový sektor v ekonomice a společnosti. Praha: Codex Bohemia, 1996. ISBN 80-85963-19-1.

FRIČ, Pavol. Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky (rozhovory o neziskovém sektoru II). Praha: Agnes, 2000. ISBN 80-902633-6-4.

LEGO, Jan a LOUDA, Tomáš. Partnerství veřejného a soukromého sektoru. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008. Ediční řada Ústavu státu a práva AV ČR. ISBN 978-80-904024-4-7.

REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru základy ekonomiky, teorie řízení. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

SALAMON, Lester M. and Helmut K. ANHEIER. "The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1, 1996." Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, no. 19. Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996.

SKOVAJSA, Marek. Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0.

STEJSKAL, Jan. Ekonomika neziskové organizace. Pardubice: Junák – svaz skautů a skautek, Tiskové a distribuční centrum, 2010. ISBN 978-80-86825-55-7.

ŠILHÁNOVÁ, Hana. Základní informace o neziskovém sektoru v ČR. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 1996. ISBN 80-238-0800-1.

TETŘEVOVÁ, Liběna. Veřejná ekonomie. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-79-5.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích

Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

Zákon č. 248/1995 Sb., o o.p.s. a o změně a doplnění některých zákonů

INTERNETOVÉ ZDROJE

Beroun, Středočeský kraj. *Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do;jsessionid=0FEFA79827967D665A233B0AC1AFF450.node1?SUBSESSION_ID=1616504237272_1

Charita Beroun [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/>

Charita Česká republika [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/>

Člověk v tísní [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z:

https://www.clovekvtisni.cz/?gclid=CjwKCAjwu5CDBhB9EiwA0w6sLbvYAXldklUcxPYACt14mY8CCBqmc5aQryZzsexksrBKrAv2db3PHBoCejpgQAvD_BwE

Člověk v tísní, o.p.s., O 119 vedená u Městského soudu v Praze. *Veřejný rejstřík a sbírka listin* [online]. údaje platné ke dni 31.3.2021 03:40 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=733575&typ=UPLNY>

Co je to JSNS? *JSNS.cz* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/o-jsns/o-nas>

Stanovy. *Charita Česká republika* [online]. 23. 1. 2018.[cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/res/archive/014/001672.pdf?seek=1576586037>

Výroční zpráva. *Charita Beroun* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://beroun.charita.cz/dokumenty-kategorie>

Výroční zpráva. *Charita Česká republika* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/vyrocní-zpravy/>

Výroční zpráva. *Člověk v tísni* [online]. 2019 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1498/file/cvt_vz2019_small.pdf

Who we are. *Alliance 2015* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.alliance2015.org/who-we-are/about>

Who we are. *Caritas* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.caritas.org/who-we-are/>

Who we are. *Caritas europa* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.caritas.eu/who-we-are/>

ROZHOVORY

Ředitelka pobočky Člověka v tísni pro Středočeský kraj Kateřina Hůlová

Žena 21 let, student